

کتابخانه

دوره نهم
کتاب سال
جشنواره اسلامی ایران

سه شنبه ۲۰ بهمن ۱۳۸۴
۲۸ دی‌ماه ۸۴۳۵، ۲۰ فوریه ۲۰۰۵
شماره ۲۲۵، بهیابی ۶۱۲
صفحه ۱۶، اتمام ۱۰۰

ISSN: 1029-3345

صاحب امتیاز:
خانه کتاب ایران
مدیر مسؤول:
احمد مسجد جامعی
نشانی: خیابان قائم مقام فراهانی
اول نجر (جیم)، شماره ۹،
طبقه دوم
صدتوق پستی: ۱۳۲۵، ۳۱۳
تلفن: ۸۳۳۵۷۲۲، ۸۳۳۸۵۹۸
www.ketabshafah.ir

در حوزه تصحیح

گفت و گو با دکتر نجفعلی حبیبی

دکتر نجفعلی حبیبی، رئیس دانشگاه علامه طباطبائی تاکنون متون گوناگونی را تصحیح کرده است. حبیبی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی رساله شیخ اشراق را تصحیح و منتشر کرد و از سال ۱۳۷۲ تا امروز شرح الاسفار حاج ملاهادی سبزواری، آثار فاضل سبزه‌دلی، فسی، مناقب النبی ملامصدرا و رسائل الشجره الهیه را تصحیح کرده است. تصحیح و شرح و تعلیف ملامصدرا بر آیات شفاء از حبیبی سال پیش توسط بنیاد حکمت ملامصدرا در دو جلد منتشر و ارسال در حوزه تصحیح به عنوان کتاب سال انتخاب شد.

اگر می‌خواهیم جوانان ما به کتاب‌های خطی که هویت ملی ما هستند تعلق خاطر پیدا کنند باید آنها استخراج و به زبان روز بیان شوند

وقت جایزه جهانی

آثار برتر از حوزه‌های جغرافیایی اروپا، آمریکا و جهان عرب در موضوعات عرفان اسلامی فقه، تاریخ علم، علم رجال و انساب، عرفان ایرانی، تاریخ ایرانی، هنر ایرانی و نقد ادبی

دوازدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال با اعلام فراخوان آن در سال ۸۲ شروع شد و با بررسی‌هایی که از طریق پژوهش‌های اطلاعاتی ناشران خارجی، سایت‌های اینترنتی، کتابخانه‌های تخصصی و مراکز شرق‌شناسی در دانشگاه‌های اروپا، آمریکا، روسیه، چین و ژاپن و ارتباط با پژوهشگران داخلی و خارجی انجام شد، ۸۰۰ عنوان کتاب در دو حوزه مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی شناسایی شد که پس از گزینش اولیه ۶۱ عنوان کتاب (۳۶ عنوان در حوزه مطالعات اسلامی و ۲۵ عنوان در حوزه مطالعات ایرانی) به مرحله نهایی داوری راه یافتند.

پس از ارزیابی و داوری نهایی آثار که توسط هیأت داوران متشکل از استادان دانشگاه و حوزه علمیه ایرانی انجام شد، آثار برتر از حوزه‌های جغرافیایی اروپا، آمریکا و جهان عرب در موضوعات عرفان اسلامی، فقه، تاریخ علم، علم رجال و انساب، عرفان ایرانی، تاریخ ایرانی، هنر ایرانی و نقد ادبی انتخاب شدند.

دنبالش رفتم و در دام افتادم

منتشر شد
گزارش کتاب سال
و جایزه جهانی
دیدگاه‌ها
کودکان و نوجوانان
حقیقت‌ها
و ضرورت‌ها

حرف‌های ویلیام جیتیک
مترجم مقالات شمس
تجربیزی مولانا در غرب

ارزش ملی یک مثلث طلایی

جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و نگاه کارشناسان

در یک ضلع این مثلث طلایی، ۷۰۰ داور بخش‌های مختلف این جایزه قرار دارند و در ضلع دیگر مجموع کتاب‌های منتشره در یک سال گذشته و ضلع سوم این مثلث پدیدآورندگان کتاب و صاحبان‌قرن عرصه فرهنگ و هنر و ادب هستند

به خاطر کتاب در روزنامه‌ها
مطبوعات همواره به عنوان یکی از ارکان اساسی در بازنای موضوع جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران عمل می‌کنند. بخصوص صفحات ادبی که به طور اختصاصی به این موضوع می‌پردازند و از زاویه‌های مختلف این اطلاق ادبی را دنبال می‌کنند. تنها تعداد انگشت‌شماری از روزنامه‌های کشور صفحه اختصاصی کتاب دارند برای آگاهی از نظرات دست‌اندرکاران امور کتاب در مطبوعات به سراغ تئ می‌چند از مسئولان صفحات کتاب در روزنامه‌های کثیرالانتشار رقیب

کتاب سال افتخار فرهنگی

توجه به ایران پژوهان و اسلام پژوهان

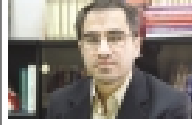
گزارش به شما
درباره داوری و آئین نامه

گفت و گو با دبیر علمی کتاب سال

برآیند نظر داوران
گفت و گو با دبیر جایزه ملی کتاب سال
مطالعات ایرانی و اسلامی در جهان

گفت و گو با دبیر جایزه جهانی کتاب سال

گفت و گو یا **دبیر علمی کتاب سال**

گفت و گو

دکترمحمد یوسف‌نالی دبیر علمی بیست و دومین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی است که در دوره‌های قبل نیز این تجربه را داشته است. یوسف‌نالی معتقد است کتاب سال تا حدود زیادی به اهداف خود رسیده اما می‌توانسته مؤثرتر هم باشد.
پا روی درباره جایگاه کتاب سال

درباره داوری و آیین نامه

نحوه داوری و آیین‌نامه کتاب سال گفت‌وگو کرده‌ام

مترشح‌ده در هر موضوع را در هر سال تا حد امکان **مورده بررسی** قرار دهد. با توجه به تعداد زیاد آثار به نظر می‌رسد **گزینش اولیه** مرحله مشاور یا جمع‌کاری بلائی باشد. ما به تعداد آیین‌نامه موظفیم. در اوایل هر سال از طریق مطوعات اعلام کنیم تا نویسندگان و مترجمان آثارشان را ارسال کنند. بنابراین کسی که کایش را نمی‌فرستد نمی‌تواند مدعی شود که چرا اثرش وارد مرحله داوری نشده است. اما ما سعی می‌کنیم کتاب‌های مترشح‌ده در یک سال را از راههای مختلف تهیه کنیم. هر چند مدعی نیستیم که همه کتاب‌ها را می‌توانیم جمع‌آوری کنیم. تعداد کتاب‌ها زیاد است اما فقط درصدی از کتاب‌ها یا معیارهای اولیه کتاب سال تناسب دارند. بنابراین گزینش اولیه آثار هم کار چندان دشواری نیست. با معیارهای اولیه درصد کمی از کتاب‌ها به مرحله معنی می‌روند و کار سادگی می‌شود.

در سال‌های اخیر **جوایز ادبی در بخش غیر دولتی شکل گرفته و جای خود را بازی کرده‌اند**. آیا می‌توان رابطه‌ای را برای **جوایز ادبی و کتاب** و تأثیر آنها بر یکدیگر تصور شد؟
بنای کتاب سال بر این است که معیارها و اصول خودش را دنبال کند و در نهایت به هر نتیجه‌ای که رسید آن را پایبند و قرار

کتاب سال می‌تواند معیاری برای سنجش کیفی آثار در حوزه‌های مختلف باشد. با این توجه به این اهمیت، **کتاب سال در دوره‌هایی که پشت سر گذاشته چه تأثیری در ارتقای کیفی کتاب داشته است؟**
هر جریان فرهنگی از جمله کتاب سال را باید در حد و اندازه خودش ارزیابی کرد و از آن انتظار داشت. با توجه به ساختاری که کتاب سال داشته و تحولاتی که از سر گذشته و تغییر مدیریت‌های مختلفی که داشته بر اساس شیده‌ها و داشته‌هایی که از بیرون به ما منتقل می‌شود به نظر می‌رسد کتاب سال تا حدودی به اهدافی که برای آن تعیین‌نامه مشخص شده نزدیک است و سعی کنی شرایط موجود باشد. آن آیین‌نامه فعلی **پاسخگویی** و **صمیمت فعلی** کتاب و **نشر است**؟

ما اول باید هدفمان را از ایجاد چنین نهادی معین کنیم تا ببینیم آیین‌نامه در راستای آن هدف هست یا نه. با توجه به عنوان کتاب سال آیین‌نامه بسیار نزدیک به اهداف است. البته هر اثر تجربه مشخص شده که آیین‌نامه نیاز به اصلاحاتی دارد که اگر برخی بدهای آن اصلاح شود بهتر می‌تواند پاسخگویی شرایط فرهنگی باشد. به همین خاطر تاکنون سه بار آیین‌نامه بازنگری شده است اما همچنان احساس می‌شود که نیاز به اصلاحاتی دارد که در ادوار بعدی بازنگری انجام خواهد شد.

داوری کتاب‌ها در کتاب سال به چه صورت انجام می‌شود؟
مطابق آیین‌نامه پس از گزینش اولیه کتاب سال در مرحله انتخاب می‌شود. پس از گزینش اولیه و داوری ثانویه داوران در یک جلسه حضوری با تصمیم‌گیری نهایی کتاب سال انتخاب می‌کنند. یکی از ویژگی‌های کتاب سال این است که سعی دارد کتاب‌های

تنیست که این جوایز تأثیر لاجبی یا سلسی بر یکدیگر داشته باشند. البته در مواردی برخی مشابهنها اتفاق می‌افتد که طبیعی است و به‌خاطر معیارها و استانداردهایی است که داوران به آنها توجه دارند و آن قسمتی که به سلیقه‌های متفاوت مربوط است. تفاوت ایجاد می‌کند.

کتاب سال در حال حاضر چه جایگاهی یافته و چشم‌انداز آینده آن چگونه است؟ یا توجه به اینکه شما اشاره کردید که کتاب سال می‌توانست مؤثرتر باشد.

اگر کتاب سال یک تشکیلات اداری منسجم و مستقل داشته باشد به جای اینکه بخش کوچکی از اداره کل باشد. قطعاً موفق‌تر است. از سوی دیگر اگر بتوانیم از همایش‌های ورود کتابت به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی استفاده بیهیه‌تری کنیم و ترتیب دعیم تا هر کتابی که برای اخذ مجوز می‌آید، در اختیار دبیرخانه کتاب سال هم قرار بگیرد و اگر منابع مالی و بودجه‌ای لازم هم برای کتاب سال فراهم شود، می‌تواند مؤثرتر باشد. همچنین با برنامه‌ریزی برای استفاده بهتر از امکانات مالی و سرمایه‌های موجود کتاب سال می‌تواند به یک جریان زنده تبدیل شود.

هوادز درباره معیارها و داوران کتاب سال انتقاداتی مطرح می‌شود از جمله در همین دوره مطبلی در این مورد بوده‌اند. برای روشن شدن این موضوع درباره معیارهای انتخاب کتاب سال توضیح دهید.

با تجربه‌ای که ما در کتاب سال داریم، جز در موارد معدودی جریان به‌طور طبیعی و سالم برگزار شده است. نه‌نگاهی وجود دارد که کسانی که احساس می‌شده در کتاب سال برگزیده نمی‌شوند، انتصاب شدند و برعکس آن بین این اتفاق افتاده است. این نشان می‌دهد که گرفت و گزیهای بیرون از معیارهای علمی، سلیه‌ای بر تشکیلات کتاب سال نمی‌اندازد. در عین حال البته روشن است این تشکیلات را نظام جمهوری اسلامی بر گزار می‌کند و نظام به تبع معیارها و اصول خودش چنین سلسله‌اهدایی را تعیین می‌کند که در نهایت حاصل این کار باید با آن اهداف و معیارها منطبق داشته باشد. اما در واقع می‌توان گفت کتاب سال یک جریان علمی است و حتی از بسیاری جریان‌های دیگر این‌منطقی که کتابت سیاست در آنها کم نیست، جریان مؤثرتر و سالم‌تری است.

در حال حاضر نظر مکتوبی برای بازنگری آیین‌نامه ارائه نشده است اما اگر نظر و پیشنهادی در این مورد باشد، ما استقبال می‌کنیم تا آن را مورد بررسی و استفاده قرار دهیم. **کتاب سال چه تأثیری در وضعیت کتاب و فرهنگ کشور دارد و با توجه به اهدافی که برای آن در نظر گرفته شده، چه جایگاهی دارد؟**

در آنجا که در کتاب سال بیشتر آثار مترشح‌ده در طول یک سال مورد بررسی داوران که از آن استاندارد و صاحبزادان هستند قرار می‌گیرد، کتاب سال می‌تواند معیاری برای سنجش آثار به لحاظ کیفی باشد. کتاب سال امروز تا حدودی به اهداف خود دست یافته است. بی‌شک تشویق به هر نحوی و در هر زمینه‌ای که باشد، تأثیرگذار است و امروز می‌توانیم که نویسندگان و مترجمان از این جریان فرهنگی استقبال می‌کنند.

چه تعداد آثار و در چه موضوعاتی در این دوره مورد بررسی قرار گرفته است؟
در این دوره ۷۲۰۰ اثر در ده موضوع علمی، فلسفی و روانشناسی، دین، کلیات، علوم اجتماعی، زبان، علوم خاص، علوم عملی، هنر، ادبیات، تاریخ و جغرافیا و زندگی‌نامه و در ۳۷ موضوع جزئی بررسی شد که بیشتر این آثار در حوزه بین ۱۱۹۲ عنوان و داستان کودک و نوجوان یا ۱۰۰۴ عنوان آراء باشند. و پس از داوری نهایی کتاب‌های سال برگزیده شدند.

گفت و گو یا **دبیر جایزه ملی کتاب سال**

برآیند نظر داوران

کودند. آیا این اعتراض و انتقاده‌ها به این شکل بر کتاب سال وارد است؟

در انتخاب کتاب سال به هیچ وجه چنین نیست که اگر اثری به نظر داور خوش نیاید به آن امتیاز بدهد. بلکه تمام آثار بر اساس مواردی که مشخص شده بررسی می‌شوند و امتیاز می‌گیرند. داوران هم مشاهده و نظر با اکثریت

لحاظ شود تا اثر به مرحله نهایی برسد. شانه‌ای هم که این روزها درباره داوری کتاب سال مطرح شد خوب‌شناخته تعدادی از داوران در مصاحبه‌هایی پاسخ لازم را دادند. در واقع ما اعتقاد داریم که داور باید کاملاً آزاد و کتاب سال سرتا سر برآیند نظرات داوران باشد. کاملاً ما این است که با ملاک‌های قانونی که در آیین‌نامه آمده و معیارهای علمی که توسط صاحبزادان، نویسندگان و استادان تعیین شده است، آثار انتخاب شوند. بنابراین اینکه عده‌ای می‌گویند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نظر خود را به داوران القا می‌کند، درست نیست و فرض این تردید کاملاً محال است. هیچ توسیه‌ای از سوی برگزارکنندگان و یا دیگران به داوران صورت نمی‌گیرد.

آیین‌نامه کتاب سال در چه مواردی مورد بازنگری و تغییر قرار می‌گیرد و آیا نظرات و انتقادات صاحبزادان در تغییر و اصلاح نحوه برگزاری کتاب سال مؤثر است؟

بازنگری وارد مورد بازنگری قرار گرفته است. تا به حال آیین‌نامه سه دوره مورد بازنگری شده است. در سال ۱۳۶۸ به موضوعات کتاب‌ها تنظیم و فرم‌های داوری مشخص شد. در سال ۱۳۷۳ هم اصلاحاتی در آیین‌نامه انجام گرفت و آخرین بازنگری و اصلاح آیین‌نامه در سال ۱۳۷۵ انجام شده است. قطعاً نظرات و آرای صاحبزادان و منتقدان و استادان در بازنگری و اصلاح آیین‌نامه مورد توجه قرار می‌گیرد.

نحوه بررسی کتاب سال در حوزه‌های تخصصی به چه صورت است و چرا در بعضی موضوعات کتاب برگزیده انتخاب نمی‌شود.

در سال ۱۳۶۸ موضوعات کتاب‌ها تنظیم و فرم‌های داوری مشخص شد تا داوری از یک وحدت رویه برخوردار باشد و از سلیقه‌ای بودن دور شویم. داوری آثار هم در مرحله صورت می‌گیرد که داوران در مرحله اول آثار را مطابق شرایط مندرج در آیین‌نامه تطبیق می‌دهند و اگر رأی فقط یک داور در مورد اثر مثبت باشد، کتاب به مرحله دوم راه می‌یابد. در مرحله بعد کتاب بر اساس ملاک‌های تخصصی در هر موضوع توسط پنج یا هفت داور بررسی می‌شود. اگر تعداد داوران پنج نفر باشد کتاب در صورتی که در مورد آن بیش از یک رأی منفی وجود نداشته باشد برگزیده می‌شود اما اگر بیش از یک رأی منفی وجود داشته تعداد داوران به هفت نفر افزایش می‌یابد و در این حالت اگر بیش از دو رأی منفی وجود نداشته باشد به عنوان کتاب سال معرفی می‌شود.

داوران بر اساسی برگی‌های داوری که در حوزه‌های

تألیف، ترجمه و تصحیح تفکیک شده‌اند به بررسی آثار می‌پردازند و آثار باید حداقل ۹۰ امتیاز از مجموع ۱۰۰ امتیاز را کسب کنند.

در دوره‌های مختلف کتاب سال انتقاداتی به نحوه داوری

و داوران صورت گرفته است. امسال هم چندی قبل از

برگزاری کتاب سال افرادی به این موضوع اعتراض و انتقاد

۲

شماره ۲ پهن۱۳۸۳

شماره ۲ پهن۱۳۸۳

شماره ۲ پهن۱۳۸۳

۲۲ کتاب سال

می‌گیرد که با این کار یک بررسی جامعی درباره فرهنگ مکتوب انجام می‌شود ویژگی دیگر کتاب سال علاوه بر استمرار آن است؛ با وجود تحولاتی که در جامعه در سطوح مدیریتی رخ داده است، سیدمحمد خاتمی سال ۱۳۹۳ به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی اولین دوره جدید کتاب سال را برگزار کرد و امروز در آخرین ماه‌های دوره دوم ریاست جمهوری خود جوایز کتاب سال را به برگزیدگان تقدیم می‌کند اما آنچه که همواره از نگاه‌ها دورمانده است، خاصیت جریان‌سازی کتاب سال است. امروز ما شاهد برگزاری مراسم کتاب

سال دانشجوی کتاب سال دفاع مقدس کتاب سال ولایت کتاب سال حوزه کتاب سال دانش آموزی که اسامی برای اولین بار برگزیده شدند. سیدمحمد خاتمی در کتاب سال ۱۳۹۳ به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی اولین دوره جدید کتاب سال را برگزار کرد و امروز در آخرین ماه‌های دوره دوم ریاست جمهوری خود جوایز کتاب سال را به برگزیدگان تقدیم می‌کند اما آنچه که همواره از نگاه‌ها دورمانده است، خاصیت جریان‌سازی کتاب سال است. امروز ما شاهد برگزاری مراسم کتاب

سال ۱۳۹۳ به عنوان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی اولین دوره جدید کتاب سال را برگزار کرد و امروز در آخرین ماه‌های دوره دوم ریاست جمهوری خود جوایز کتاب سال را به برگزیدگان تقدیم می‌کند اما آنچه که همواره از نگاه‌ها دورمانده است، خاصیت جریان‌سازی کتاب سال است. امروز ما شاهد برگزاری مراسم کتاب

دعوت می‌شوند. جایزه کتاب سال امروز به عنوان یک جریان مهم فرهنگی تثبیت شده است. در اولین دوره کتاب سال که سال ۱۳۶۲ برگزار شد، کتاب‌های منتشر شده در پنج سال اول انقلاب اسلامی که تعدادشان ۳۳۰ عنوان بود، مورد بررسی قرار گرفت که این تعداد در دهه موهوع اصلی کتابیات و روشنفکری، زمین، علوم اجتماعی، زبان علوم خاص، علوم عملی، هنر ادبیات، تاریخ، جغرافیا و زندگی‌نامه مورد بررسی قرار می‌گیرد و پس از دو مرحله داوری کتاب به عنوان نشیونی در حوزه‌های تألیف، ترجمه و تصحیح در موضوعات مختلف معرفی شدند.

با توجه به گسترش نشر الکترونیک سال گذشته این نامه‌ای برای کتاب الکترونیکی سال تعیین شد و آثار الکترونیکی ۱۵ سال گذشته در موضوعات مختلف مورد بررسی قرار گرفت. در این دوره از بین ۷۰۰۰ اثر که ویژگی‌های کتاب الکترونیکی را داشتند ۹۸ عنوان کتاب در موضوعات کلیات، زمین، زبان، هنر، ادبیات، تاریخ و جغرافیا و کوریک و نوجوان به مرحله نهایی راه یافتند که هیأت داوران چهار اثر برگزیده و چهار اثر نشیونی را از بین آنها معرفی کرد. پارک‌زاری اولین کتاب الکترونیکی سال، گام‌نگاری در راستای نشر کتاب و دانشمند و با توجه به سرعت تحولات در عرصه الکترونیک انتظامی رود که توجه و اهتمام بیشتری به این حوزه بشود.

اتفاق دیگری که در دو سه سال اخیر رخ داده، استقلال بخش کودک و نوجوان از حوزه ادبیات کتاب سال است که نشان از توجه به کودک و نوجوان دارد.

اسامی هم آثار حوزه کودک و نوجوان در گروه‌های شعر، داستان، دین، علوم انسانی، هنر، علوم و فقهون مورد بررسی قرار گرفته است. کتاب سال - سالیانست و دومین دوره خود را تجربه می‌کند در حالی که در این سالها حرف و حدیث‌ها و افتخارها درباره نحوه داوری داوران دولتی بودن کتاب سال از سوی واگهی مهم‌تفاهای مسئله‌فا از دیگر سو درباره کتاب سال گفته و نوشته شده است. کتاب سال اگر چه جایزه دولتی است که توسط رئیس‌جمهور اهدا می‌شود، جایز معتبر بسیاری در جهان هستند که دارای اعتبار و اعتبار جهانی است. اما ویژگی‌هایی دارد که آن را به یک جریان فرهنگی مهم کشور تبدیل کرده است. همین گویس‌های با غرض یا بدون غرض در روزهای گذشته به جنگ کتاب سال می‌روند نشان از اهمیت آن دارد. کودکی حوزه کتاب سال یکی از ویژگی‌های اصلی کتاب سال است. در هر سال قریب به اکثریت آثار منتشر شده در آن سال در موضوعات مختلف مورد بررسی قرار

دستاورد ملی

خوشبختانه از چند سال پیش به این سو، موضوع ادبیات کودک و نوجوان از زیر گروه موضوع ادبیات خارج شده و به عنوان یک گروه مستقل در حال حاضر شامل پنج زیرگروه تخصصی است. این زیرگروه‌ها عبارتند از: شعر، داستان، علمی، دینی، هنر و علوم انسانی.

یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران جامعیت بررسی آن است، به جرأت می‌توان گفت هیچ جشنواره دیگری نمی‌تواند تمام کتاب‌های منتشر شده در طول سال را به طور کامل احصا و بررسی کند. اما در کتاب سال جمهوری اسلامی کلیه کتاب‌ها حتی کتاب‌های ناشران غیردولتی، ناشر موزه‌ها، کتاب‌هایی با شمارگان پایین و، بر اساس فهرست کتب منتشر شده گردآوری می‌شود و هر کتاب مستقلاً بررسی و نتیجه بررسی آن ثبت می‌گردد.

داوری هر گروه حداقل توسط پنج نفر متخصصان هر حوزه انجام می‌شود. طبق آیین نامه آثار داوران در همان مرحله اول از بررسی‌ها حذف می‌گردد. در سال‌های اخیر در گروه‌های کودک و نوجوان داوران کتاب سال پس از اعلام نتایج معرفی شده‌اند و طی صحبت‌هایی به طور شفاه به تحلیل وضعیت کتاب‌های مورد بررسی پرداخته‌اند. در انتخاب داوران سعی می‌شود نکات مختلفی مورد توجه قرار گیرد. تخصصی، طهرت، ندانستن کتاب در سال مورد بررسی، تنوع گرایش‌ها، تغییر نسبی داوران در سال‌های مختلف، تنوع سنی (بیشکندان در کنار جوانان) و... از جمله این ملاک‌هاست. جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران دستاوردی ملی در حوزه فرهنگ و ادبیته سرزمین ماست. عقل و انصاف حکم می‌کند که هیچ‌کس برای بالذکی، اصلاح و تعالی آن دست در دست هم بگذاریم.

سالچه جایزه کتاب سال در ایران به سال ۱۳۳۳ منس برمی‌گردد. این جایزه با هدف تشویق خادمان دانش و فرهنگ ایران آغاز شد. اولین جایزه کتاب سال مربوط به کتاب‌های چاپ ایران سال ۱۳۳۳ است. بود که در سال ۱۳۳۳ پیش به پیداپرتبه‌گان ۱۱ کتاب برگزیده اهدا شد. در آن پس هر سال از طریق وسایلی ارتباط جمعی و مطبوعات از مؤلفان، مترجمان و مصنفان خواننده شد تا در صورت تمایل پنج نسخه از کتاب خود را که در سال قبل برای اولین بار به فارسی منتشر کرده‌اند، برای سنجیده ارسال کنند. آثار توسط هیأت داوران متشکل از بررسی‌استادان کشور که به پیشنهاد شورای عالی دانشگاه انتخاب شده بودند، ارزشیابی می‌شد. جایزه کتاب سال از آن پس هر سال تا سال ۱۳۵۶ منس برگزار می‌شد. این جایزه در رشته‌های علوم و فقهون ادبی، علوم انسانی و علوم اجتماعی و تربیتی و کودکان و نوجوانان به اکثریت تعلق می‌گرفت.

با شنیده و قطع منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی جایزه کتاب سال تعلیل شد تا اینکه پس از چند سال بعد از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۶۱ دوباره موضوع انتخاب بهترین کتاب‌های سال در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مطرح شد و یک سال بعد این نامه نحوه انتخاب کتاب سال به تصویب وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی وقت سیدمحمد خاتمی رسید و قرار شد هر سال در دهه فجر مراسم کتاب سال برگزار شود. از این فرهنگ مکتوب جامعه و نقاط قوت و ضعف آن شناسایی، تقدیر و حمایت از مؤلفان مترجمان و مصنفان و تعیین سیاست و برنامه‌ریزی برای حمایت از اهل قلم و تحقیق در جهت رفع نیازهای ضروری فرهنگی اهدافی است که برای کتاب سال در نظر گرفته شده است. در جایزه کتاب سال آثار در سه بخش تألیف، ترجمه و تصحیح در دو حوزه علمیه و سایر مساحتان علمی و فرهنگی کشور به پیشنهاد اداره کل مراکز روابط فرهنگی و تصویب وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی وقت سیدمحمد خاتمی رسید و قرار شد هر سال مراسم بررسی کتاب سال توسط هیأت داوران از زیربای فرهنگ مکتوب جامعه و نقاط قوت و ضعف آن شناسایی، تقدیر و حمایت از مؤلفان مترجمان و مصنفان و تعیین سیاست و برنامه‌ریزی برای حمایت از اهل قلم و تحقیق در جهت رفع نیازهای ضروری فرهنگی اهدافی است که برای کتاب سال در نظر گرفته شده است. در جایزه کتاب سال آثار در سه بخش تألیف، ترجمه و تصحیح در دو حوزه علمیه و سایر مساحتان علمی و فرهنگی کشور به پیشنهاد اداره کل مراکز و روابط فرهنگی و تصویب مؤلفان فرهنگی و تألیف و زیر فرهنگ و ارشاد اسلامی برای ارزشیابی کتاب‌ها

نگاه

سیدعلی کاشفی خوانساری

جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران جشنواره ملی ایران در حوزه کتاب و نویسندگی و زیرگروه‌ها و بهترین جایزه فرهنگی در کشور است. این جایزه که تمامی رشته‌ها و زیررشته‌ها را در بر می‌گیرد بازاری بیش از هفتصد نفر از اساتید طراز اول علمی کشور به برگزیدگان اختصاص می‌یابد و شخصاً توسط ریاست محترم جمهوری اهدا می‌شود.

فیض‌ورثت جایزه ملی کتاب در کنار جوایز متعدد ریز و درشت دیگری تزییدی نیست. جایزه ملی فارغ از گرایش‌ها، سالیانست نهادها، انجمن‌ها، نخله‌ها و... با نگاهی جامع و شامل به آثار اصلی زمانه‌گان هر حوزه اهدا می‌شود.

سابقه جایزه ملی کتاب در ایران از دهه سی شمسی و جایزه کتاب سال سلطنتی برمی‌گردد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، پس از چند سالی وقفه این جایزه با نام کتاب سال جمهوری اسلامی ایران دوره‌ای را رعایت‌ن خویش را آغاز کرد.

کتاب‌های جمهوری اسلامی توجه ویژه‌ای به کتاب کودک و نوجوان داشته است. مجموع کتاب‌های کودکی که طی بیش از دو دهه برنده کتاب سال سلطنتی شده‌اند تعداد انگشتان دو دست نرسید. اما در کتاب سال جمهوری اسلامی ایران هر ساله شاهد معرفی چند کتاب برگزیده کودک و نوجوان هستیم.

تصحیح و شرح و تعلیقه ملاصدرا بر الهیات شفا از حبیبی سال قبل توسط بنیاد حکمت ملاصدرا در دو جلد منتشر و اسامال در حوزه تصحیح به عنوان کتاب سال انتخاب شد.

الته براساس ملازک موجود بین حاشیه و تعلیقه فخرانی وجود دارد که آنها را جمع بندی کرده ام در مقدمه آورده‌ام. ملاصدرا معمولاً در تمام آثارش نام سایر و کتاب هایش را ذکر کرده اما در هیچ‌کدام از آنها اسمی از تعلیقات الهیات شفا نیست، بنابراین می توان حدس زد که ملاصدرا در اوخر عمرش که بعد از جرح و تعدیل و گفت وگو و بحث بسیار بر فلسفه این سینا اشراق پیدا کرده بود، این اثر را نوشته باشد. البته می توان گفت این کتاب شرحی بر الهیات شفاست، چون ملاصدرا در این اثر وارد حوزه‌های عرفانی خودش نشده بلکه با رنگ خود شفا، مسائل را به صورت محض فلسفی بیان کرده است. فلسفه‌ای که به قول سهروردی، فلسفه بحثی است نه فلسفه کشفی و دوقی. در واقع ملاصدرا سعی کرده کتاب را تبیین کند و مایه تأسف است که فقط تا مقاله ششم را توانسته تحلیل کند و شرح دهد.

پس می توان گفت تعلیقه ملاصدرا بر الهیات شفا از بهترین آثار فلسفی ملاصدراست.

تصور من این است که بعد از «سفا» هیچ یک از آثار ملاصدرا به این تفصیل به فلسفه نیرداشته است و هیچ‌کدام از کتاب های ملاصدرا مثل المشاعر، العرشیه، الشواهد الربوبیه و...جامعیت این اثر را ندارند.این کتاب می تواند برای تمام افرادی که با شفا سر و کار دارند مورد استفاده باشد. شفا به تعلیقه و شرح اشاره کرده. حاشیه، تعلیقه و شرح چه تفاوت های دارد و آیا می توان آنها را به جای یکدیگر به کار برد.

حاشیه مطلبی است که یک نویسنده بر اثر یک نویسنده قبل از خودش می نویسد و عبارات کتاب را توضیح می دهد. چون معمولاً این مطلب را در حاشیه کتاب ها می نوشته اند، به حاشیه هم مشهور شده است. در واقع در آنجا نویسنده نظر و نقد خود را بر کتاب نمی نویسد بلکه با توضیح درباره کتاب، مشکل را حل می کند. تعلیق هم یک نوع اویخته یا اصطلاح مطلبی وابسته به مطلب کتاب است و مثل حاشیه است اما در تعلیقه نویسنده نظر خودش را هم ابراز می کند.

تعلیقه حاشیه ای است توضیحی ؛درباره متن و وابسته به متن، اما وقتی نویسنده بیشتر از خودش مایه گذاشته و نظر خودش را ارائه کرده و در واقع حاشیه یا اظهار نظر و نقد همراه شده، تعلیقه است.

حاشیه معمولاً به موارد خاصی از کتاب تعلق می گیرد اما شرح، همه کتاب را شامل می شود. در شرح هم، نویسنده متن را توضیح می دهد.

تعلیقات الهیات شفا مقدمه ندارد و ملاصدرا بر تمام متن شفا شفا نوشته است بلکه معضلات آن را توضیح داده و هیچ اسمی برای آن نگذاشته است. اما بزرگانی که بعد از ملاصدرا آمدند، به این یادداشت ها عنوان حاشیه، شرح و تعلیقه دادند.

گفت وگو با دکتر نجفعلی حبیبی

در حوزه تصحیح

دکتر نجفعلی حبیبی، رئیس دانشگاه علامه طباطبایی تاکنون متون مختلفی را تصحیح کرده است. حبیبی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی رساله شیخ اشراق را تصحیح و منتشر کرده و از سال ۱۳۷۲ تا امروز شرح الاسفار حاج ملاهادی سبزواری، آثار قاضی سید قاسم، مفاتیح الغیب ملاصدرا و رسایل الشجره الهیه را تصحیح کرده است. تصحیح و شرح و تعلیقه ملاصدرا بر الهیات شفا از حبیبی سال قبل توسط بنیاد حکمت ملاصدرا در دو جلد منتشر و اسامال در حوزه تصحیح به عنوان کتاب سال انتخاب شد.

ملاصدرا در این اثر اندیشه هایی را نقد کرده چون آنها به شفا ناخته اند؛ به ویژه سهروردی که ملاصدرا به او پاسخ داده و از این سینا دفاع کرده است. به این خاطر در تصحیح متن، به خود مآخذ اصلی هم مراجعه کرده ام در مجموع سعی شده اثر جامعی فراهم شود.

جالب است که ملاصدرا در این تعلیقات در هر بحثی که وارد می شود، ابتدا آن را به صورت کلی نقل می کند تا دانشجوی یک زمینه ذهنی مناسبی نسبت به مطلب پیدا کند بعد وارد بحث و نقد و جرح و تعدیل آن می شود. در واقع شفا چون یک کتاب درسی بوده و ملاصدرا هم سعی کرده این تعلیقات در همان شأن نخیم و بلند شفا باشد بنابراین حاشیه های ملاصدرا در عین حال که شرح شفاست در همان سطح هم هست.

حالا به وضعیت تصحیح متون در کشور بپردازیم. با توجه به اینکه مراکز در این سال ها در حوزه تصحیح و احیای متون فعالیت می کنند و محققان و مصححانی به این کار می پردازند وضعیت تصحیح و تربیت جوانان برای این کار چگونه است؟

متون کهن، سرمایه ملی ما هستند و فرهنگ و هویت تاریخی ما تشکیل می دهند و نشان می دهد که این ملت از مدت ها پیش ملتی زنده، طلب علم و کوشا بوده که برای یافتن هر نکته تاریکی از معرفت بشری در حوزه های گوناگون، کتاب های بسیاری تدارک دیده است؛با توجه به سختی هایی که آن روزها داشته اند.بخصوص فیلسوف ها که بحث های انتزاعی عقلی را فقط برای کشف حقیقت نظام هستی می نوشتند. آنها وضع خیلی بدی داشتند اما همه زندگی شان را برای کشف حقیقت گذاشتند. ما هم اگر بخواهیم وضعیت رشته های فرهنگی را به لحاظ فرهنگی بنا کنیم ایجاد می کند که امروز جوانانی هستند که به مسائل فلسفه، کلام و عرفان اسلامی و تاریخ ایران می پردازند اما توقع بیش از این است.

در واقع دو کار باید انجام شود یکی اینکه آثار خطی یا سخن و صرف هزینه هایی آماده و چاپ شود و کار دوم روی این بنا و به زبان روز تبیین کنند. یعنی تصحیح این آثار و متون، پایه اول است که ناواری هایپایه براساس آنها انجام شود تا اتصال فرهنگی تداوم یابد تا گرفتار مصیبت انقطاع فرهنگی نشویم. متأسفانه حمایت چندانی از تصحیح و انتشار کتاب های خطی صورت نمی گیرد در حالی که ما هنوز هزاران جلد کتاب خطی داریم اما فقط سالی چند کتاب خطی - کمتر از صد کتاب - تصحیح می شود. کتاب های خطی بسیاری در کشورهای آسیای میانه، شبه جزیره هند، اروپا و آمریکا وجود دارد که از مخازن عظیم ما هستند. بنابراین باید یک کار جدی صورت گیرد. بخش خصوصی چندان نمی تواند وارد این حوزه شود چون سود اقتصادی ندارد بنابراین دولت باید در این خصوص سرمایه گذاری کند.

آیا تحقیق و تصحیح هایی که درباره متون صورت می گیرد به زبان روز بیان می شود تا موجب ارتباط بهتر مخاطبان با آن متون باشد؟

در واقع اگر می خواهیم جوانان ما به کتاب های خطی که هویت ملی ما هستند خاطر خطی پیدا کنند باید آنها استخراج و به زبان روز بیان شوند. مثل کاری که علامه طباطبایی در اصول فلسفه و روش رئالیسم انجام داد و مسائل مکتوب و یا فلسفه اسلامی حجاب داد و بویازانی که دیگر زبان این سینا نیست. نوعی برداشت از آن مطالب کرد تا بتواند مسائل جدیدی را با آنها جواب دهد. این متون معارف عقلانی و انسانی است و کمیته و مرده نیست. خیلی از معارف قلیل استفاده است که باید به آنها توجه شود. تصحیح کار پرسشقی است اماری احیای موراثت باید به آن سخنی تن در داد.

گفت و گو با محسن روستایی: پژوهشگر

پژوهش اسنادی با ارزش

پیش از آنکه تجاری باشد شکل سیاسی داشت، در نتیجه شاهان قاجار و به شکل دیگرش حکومت رضاشاه مجبور بودند تأثیرات و حضور دول اروپایی را در ایران بپذیرند. این اوضاع نابسامان داخلی باعث شده بود که ایران در یک تاریکی سیاسی اجتماعی لاعلاجی فرو رود. با این وصف هرگاه در مقطعی، کشور ایران توانسته است در عهد قاجار و رضاشاه به امنیت و آرامش سیاسی - اجتماعی نسبی دست پیدا کند، تحولات فرهنگی روند رویه‌رشد داشته که بالطبع تحولات پزشکی هم در این فضای مناسب میسر شده است. رشد و توسعه طب و طبابت در همه ابعاد در دوران حکومت ناصرالدین شاه، مظفرالدین شاه و رضاشاه نسبت به دیگر شاهان پیشتر بود چون امنیت و آرامشی که لازمه تحولات فرهنگی و علمی بود تا حدودی در ایران برقرار بوده است.

روستایی تصویب قانون طبابت مصوب ۱۱-جمادی‌الآخر ۱۳۲۹ م. توسط مجلس دوم را قدم مؤثری در توسعه طب در ایران پس از انقلاب مشروطیت می‌داند و می‌گوید: این قانون به همت عده‌ای از پزشکان تحصیلکرده و فرنگ‌رفته تنظیم و تصویب شد و پس از تصویب این قانون هر کسی می‌توانست طبیب شود تاگزیر از رفتن به مدرسه طب بود. در نتیجه هرچه اجرای قانون مزبور استحکام یافت رونق مدرسه طب و در کل وضعیت طبابت و بهداشت و درمان ایران را مهیا ساخت.

وی معتقد است پیشرفت‌های فرهنگی و علمی دوران رضاشاه موجب تأسیس مؤسسات درمانی و بهداشتی مانند بیمارستان‌ها و دانشکده‌های پزشکی و دندانپزشکی و داروخانه‌های نوین شده است. روستایی می‌گوید: طبیبان دوران قاجار و رضاشاه به مناسبت سیاسی - اجتماعی مهمی مانند صدراعظمی و وزارت هم رسیدند و چون این کشور مورد توجه ذریار و مردم بودند هیچگاه برای اقامت دائم کشور را ترک نکردند و جز در موارد بسیار اندک «فراق‌مغزها» نداشته‌اند.

وی وجود طبابتی در دربار شاهان قاجار و آشنایی با فرهنگ و تمدن غرب را از عوامل اولیه‌ای می‌داند که در تحول طب نوین در ایران نقش داشته‌اند. همچنین ایجاد مدرسه دارالفنون و مؤسسات صحتی و درمانی، تألیف آثار طبی و تصویب قانون طبابت از سوی مجلس دوم، تحول مضاعفی را در تاریخ پزشکی ایران و قانونمند کردن شغل طبابت و بهداشت و درمان ایران ایجاد کرد.

روستایی این دوران را دوران گذار طب و طبابت در ایران می‌داند که بین پیروان طب قدیم و طب جدید اختلافات و مشاجراتی پیش می‌آمد.

وی اعزام محصلان به اروپا و دعوت معلمان و پزشکان

محسن روستایی از پژوهشگران و کارشناسان اسنادتاریخی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، پیش از ۱۰ سال است که در این سازمان در عرصه پژوهش اسنادی و مستندشناسی فعالیت می‌کند. روستایی که تاکنون کتاب اسناد مطبوعات ایران (۱۳۲۰-۱۳۳۰ ه.ش) را با همکاری علامرضا سلامی در چهار جلد و کتاب اقتصاد فرهنگ و دهها مقاله دیگر منتشر کرده است، در سال ۱۳۸۰ از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به عنوان پژوهشگر نمونه سال انتخاب شد.

روستایی سال گذشته پس از هفت سال پژوهش کتاب دو جلدی تاریخ طب و طبابت در ایران (عهد قاجار و رضاشاه) را تألیف و منتشر کرد و ماه مهجت اهمیت این اثر گفت و گوئی با وی انجام داده‌اند.

روستایی در این پژوهش اسنادی، با بررسی احکام، فرامین، مکاتبات دیوانی، گزارشات، تعرفه‌های حقوقی اطباء، بیوگرافی تعدادی از پزشکان، نشریات قدیمی و نسخ خطی در طول دو سال اسنادی را جمع‌آوری و گزینش کرده است. از برای مستحسانی در این دوره خط سبک را پاره‌پاره و پاره‌پاره برای اسناد عهد قاجار را بخواند. در واقع محور و پایه اصلی تاریخ طب و طبابت در ایران اسناد دوران قاجار و رضاشاه است که پژوهشگر اسناد مناسب این طرح را گزینش کرده و به کار گرفته است.

روستایی درباره استفاده از اسناد می‌گوید: در مورد تاریخ پزشکی دوران قاجار و پهلوی اول کار پژوهشی منسجم و در سطح وسیع انجام نشده بود و در عمل هم کار راحتی نبود، چرا که بررسی تاریخ طب و رجال‌شناسی طبیبان این دوران، بستگی تام و تمام به اسناد آرشیوی، برخی نسخ خطی، نشریات قدیمی و منابع دست اول و تاریخ شفاهی داشت. ابراز اصلی در این پژوهش اسنادیستیماری بود که می‌بایست ساماندهی شوند و نظم و نسقی در مرحله فهرست و انتخاب آنها صورت می‌گرفت. حدود ۱۰ تا ۱۵ هزار برگ سند را در فهرست‌ها و کدهای مختلف بررسی کردم و سپس اسنادی را که محتوا و اطلاعات بیشتری در زمینه تاریخ پزشکی داشتند برای بازبینی استفاده می‌کردم. اسناد، منحصراً فریبده و برای اولین بار در این مقاله از تاریخ قاجار و رضاشاه در قالب یک پژوهش قرار می‌گرفت. در مرحله بعدی هم نشریات قدیمی، سائنامه‌ها، نسخ خطی، چاپ‌سنکی، فهرست‌های دست اول عهد قاجار و رضاشاه، هم از خاطرات، سفرنامه‌ها و یادگروه‌های قابل اعتنا را بررسی و مطالبی را استخراج کردم. همچنین از طریق مصاحبه‌های توانستم اسنادی را مورد استفاده قرار دهم. وی درباره تأثیر اوضاع سیاسی - اجتماعی دوره قاجار و رضاشاه بر طب و طبابت می‌گوید: به طور کلی ایران در عهد قاجار، روابط خارجی‌اش با روس و انگلیس و فرانسه

خبر

گزارش کتاب سال و جایزه جهانی منتشر شد

گزارش بیست و دومین دوره کتاب سال و دوازدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال منتشر شد. کتاب بیست و دومین دوره کتاب سال در برگزیده فهرست آثار مورد بررسی و برگزیده به تفکیک موضوعی معرفی آثار و پدیدآورندگان برگزیده است و در گزارش دوازدهمین دوره جایزه جهانی، گزارشی از این جایزه به همراه معرفی ۱۰ اثر و چهار پژوهشگر برگزیده حوزه مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی این دوره آمده است.

دوره بیست و دومین کتاب سال در دوره‌های گذشته نیز گزارشی را از تعداد آثار مورد بررسی به همراه پدیدآورندگان برگزیده هر دوره منتشر کرده و همچنین گزارش ۱۳ و ۱۵ دوره کتاب سال از سوی این دبیرخانه منتشر یافته است. دبیرخانه جایزه جهانی کتاب سال نیز هر دوره گزارشی را منتشر می‌دهد، دو سال پیش گزارشی ده‌ساله جایزه جهانی را منتشر کرد.

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

دکتر محمدرضا وصفی دبیر مجله علمی و فلسفی جهان

جایزه جهانی کتاب سال جمهوری اسلامی ایران **اسال** به **دوازدهمین دوره** خود رسیده است. این جایزه به **منظور شناسایی، گزینش و معرفی آثار برگزیده جهانی و بزرگداشت پدیدآورندگان آنها در دو بخش مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی اهدا می‌شود.** **دکتر محمدرضا وصفی مدیر کل دفتر مجامع و فعالیت‌های فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دبیر جایزه جهانی کتاب سال است که در اینجا درباره سیر تطور مطالعات ایرانی و اسلامی در جهان و جایزه جهان کتاب سال گفت‌وگو کرده‌ام.**

مطالعات ایرانی در جهان تا امروز چه سیری را طی کرده و چه فراز و نشیب‌هایی را از سر گذرانده است؟

ایران از کهنترین روزهای تاریخ بشر مورد توجه اقوام دیگر بوده است. از پیش از حمله اسکندر در نوشته‌های اخلیوس، هردوت، گزنتون و کیتزیاس توجه به ایران را شاهد بوده‌ام. این سیر در زمان امپراتوری روم و بیزانس ورود اسلام به ایران نیز ادامه داشت و مراحل مختلفی را همچون نگاه پدران روحانی یا سیاحان اروپایی به ایران در دوران مغول تا پدراگ هالکی و سپس ایلیخانیان و تیموریان با خود همراه داشته است. از زمان اوزون حسن آق قویونلو، نگاه به ایران چهره جدیدی به خود گرفته است و صفحات تاریخ از صفویه تا به امروز نیز برگ زاره‌ای از نگاه به ایران را ترسیم می‌کند. عموم مطالعات ایرانی در پیش از پیروزی انقلاب اسلامی بر مسائل باستانی و کهن با زیرشاخه‌هایی مانند تاریخ، هنر، معماری، آداب و رسوم، زبان و ادبیات کهن و عرفان و تصوف متمرکز است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی این پژوهش‌ها تداوم یافته و حوزه مطالعه اندیشه سیاسی ایران و اسلام هم بر آن افزوده شده است. در هر حال بر اساس خاستگاهی که پژوهشگران به مطالعه ایران می‌براختند، دیدگاه‌های متفاوتی را شاهد هستیم. گروهی با عشق و علاقه فراوان و عده‌ای با بغض و کینه نه نسبت به این ملت و تاریخ و فرهنگ آن.

تفاوت‌های متقابل ایران و پژوهشگران عرصه مطالعات ایرانی چیست؟

ایران پژوهان زیادی تاکنون به مطالعه ایران پرداخته‌اند. اما آنچه مطرح است، خواسته‌ها و انتظارات ما از آنان و در مقابل نیازهای ایران‌شناسان است. ایران پژوهان و اسلام پژوهان آنچه‌در جلوه این سوی دنیا در دیگر سوی دنیا هستند و ما انتظار داریم آن نماینده که هستیم، اگر این آیینه مغر یا محجب باشد، دنیایی که متنگس می‌کنند غیر طبیعی جلوه خواهد کرد. عده‌ای در مطالعات خود گرفتار رحنی شده‌اند که وظیفه آینه داری آن را بر عهده گرفته‌اند لذا چنان عاشق شدند که هویت فرهنگی شان ایرانی شد هر چند ملیشان غیر ایرانی بود.

آنچه که ایران پژوهان عاشق از ایران می‌خواهند علم و معنویت است. این یک بخش مهمی از تاریخ علم در بستر ایران ایجاد شده است. معنویت هم دیگر خواسته ایران پژوهان است. امروز در کلتافروشی‌های آمریکا حداقل دو ترجمه از متون مولانا وجود دارد و این نشان می‌دهد که دنیای امروز به معنویت نیاز دارد و عده فراوانی این معنویت را در فرهنگ ایران اسلامی یافته‌اند و این ماهیتیم که باید این رافقویت کنیم. خلاصه کلام آنکه ایران پژوهان دو دسته‌اند: عده‌ای که به ایران صرفاً به عنوان یک پدیده نگاه می‌کنند و بر اساس شغل و کسب و معاش به ایران می‌پردازند. اما پژوهشگرانی هم هستند که پدیده ایران برای آنها به عشق تبدیل شده است و حتی در خواست می‌کنند پس از مرگ در ایران یعنی همان خاکمی دفن شوند که عاشق آند و هویت خود را در آن یافته‌اند.

در سال‌های اخیر توجه بیشتری به ایران شناسی در ایران شده و مراکز می به این منظور پیمان گرفت. آیا یک جریان جدی برای ایران شناسی در ایران ایجاد شده است؟

خوبیشتانه در ۳۵ سال اخیر ایران شناسی در خود ایران هم سیر صعودی داشته است و مراکز و به‌طور خاص خوزیاره ایران

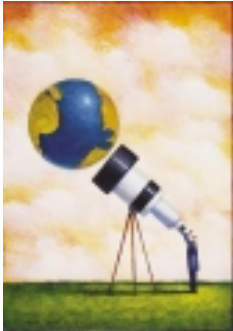
فعالیت می‌کنند. اگر ارتباط بین مراکز ایران پژوهی داخل و خارج کشور با توجه به تعاریفی که برای جهانی شدن وجود دارد، ایجاد شود طبیعی است که رشد و شکوفایی بیشتری را در عرصه مطالعه ایران شاهد خواهیم بود. مطالعات ایران شناسی در حوزه‌های جامعه ایرانی، تاریخ دین و زبان انجام می‌شود. به‌عنوان مثال تاریخ ایران همواره مورد توجه بوده که یکی از تأثیرات مهم امروز آن فیلم الکساندر (اسکندر) است و این نشان می‌دهد حوزه مطالعات تاریخی ایران به عرصه هنر امروز و سینما هم کشیده شده است. بنابراین رابطه بیشتر با پژوهشگران حوزه‌های مختلف مطالعات ایرانی موجب می‌شود تا جامعه امروز، ایران را بهتر بشناسد.

حالا به مطالعات اسلامی در جهان به‌ویژه در غرب پردازیم.

این مطالعات چه سابقه‌ای دارد و چه دوره‌هایی را از سر گذرانده است؟

همزیستی غرب با اسلام از قرن دوم هجری (هشتم میلادی) در اندلس آغاز شد. در اینجا یک بحث جدی وجود دارد که آیا غرب در صدر اسلام با دنیایی مسیحیت یکی است، پاسخ به این پرسش آسان نیست. عده‌ای بر این باورند که پیدایش اسلام مسیحیت را از دنیای شرق به دنیای غرب راند و ادله فراوان برای آن وجود دارد. همانگونه که سقوط قسطنطنیه موجب شد تا ژندوکس و نهاده آن در روسیه شکل بگیرد. در هر حال برابر آثار مکتوب آشنایی دنیایی مسیحیت با اسلام به دوران اموی و آثار یوحنا دمشقی در سال ۷۲۲م بازمی‌گردد. پلریوزگ وی پیش از ظهور اسلام با دربار ساسانیان رابطه خوبی داشت. روش جدی یوحنا دمشقی در مواجهه با اسلام چندین قرن ادامه یافت. البته مسیحیتی که در منطقه شام آن روزگار حضور دارد با مسیحیت بیزانس متفاوت است. اما نخستین

مطالعات ایرانی و اسلامی در جهان

گفت‌وگو با دکتر محمدرضا وصفی دبیر جایزه جهانی کتاب سال

آموزه‌های غرب مسیحی از اسلام در آثار پیرس البیوی از منقحه ارغون اندلس انعکاس یافته است.

آمخته‌های اروپا از مفاهیم اسلامی در قرون وسطی آکنده از عرفانه است. سرود بیست و هشتم کمدی الهی دانته در قالب همان نگاه عرفانه آلود شکل گرفته است. این نگاه عرفانه آلود تا قرن ۱۶م ادامه دارد که می‌توان برای آن هشت مرحله تاریخی را بیان کرد. مرحله اول اسلامی که از اعراب اندلس با نوشته‌های عربی به شکل محدود آموخته است.

دوم اسلامی که با واسطه آموزه‌های مسیحیت بیزانس و اجتماع، سیاسی و نظامی در دوران جنگ صلیبی است. مرحله چهارم اسلامی به واسطه کره‌های تبلیغی پس از حضور در محیط اسلامی غربی در زمان حضور میلیوترهای فرانسیسکان و دومینگان آموخته است. مراحل بعد اسلامی حاصل از سفرنامه مازکوبیولو و برخورد با نازه مسلمانان بلوکی است و مرحله بعد اسلامی که پس از فتح قسطنطنیه توسط دولت عثمانی شکل گرفت. لایم به ذکر است که تصویری که غرب از علوم اسلامی دارد با تصویری که از اسلام به‌عنوان یک دین دارد در قرون وسطی متفاوت است. اما با آغاز قرن شانزدهم و عصر جدید در اروپا و حضور گسترده پهلگردان، تاجر و میلیوترهای مسیحی، غرب برای اولین بار با پدیده‌ای دیگر در حوزه تمدنی اسلام یعنی اسلام با قالب فرهنگ ایرانی و شیعی آشنا شد.

دوران رنسانس سر آغاز آشنایی غرب با اسلام است و عده‌ای با به عرصه مطالعات اسلام گذاشتند که دیگر نگاه کئید نوزانه پیش از رنسانس را نداشتند. مراکز م رابطه با دنیایی اسلام در فعال شدند. اما این مطالعات تا زمان انقلاب اسلامی بیشتر بر دنیای اهل سنت متمرکز بود. در سال‌های اخیر حوزه جدیدی در مطالعات اسلام در غرب ایجاد شده که با حوزه قرآن پژوهی با استفاده از روش‌های جدید مانند هرمنوتیک ارتباط دارد. جامعه‌شناسی اسلامی، باورهای فرهنگی تاریخی جامع از مطالعات جدید غرب است و شیعه‌شناسی در غرب تعریف دیگری پیدا کرده است و اندیشه سیاسی اسلام به‌ویژه در حوزه‌ای که به رابطه اسلام و غرب ارتباط دارد، مورد توجه غرب بوده است. مطالعه در حوزه جنگ‌های صلیبی، رابطه عثمانی‌ها و ایوبی‌ها مواردی است که با مسائل اسلام و غرب ارتباط دارد. پرداختن به این شاخه عوامل مختلفی دارد که همجواری این حکومت‌ها با غرب عامل اصلی آن است.

آنها به مطالعه در این حوزه پرداختند.

این همجواری موجب شده تا آنها به یک سری اطلاعات و آگاهی‌ها نیاز پیدا کنند. این اطلاعات و شناخت در سیر تطور طبیعی تاریخ در جنگ‌ها، صلح‌ها، خونریزی‌ها حاصل شده است. پس از انقلاب اسلامی اندیشه سیاسی شیعی نیز مورد توجه غرب قرار گرفت به طوری که غرب با پدیده‌ای مواجه شد که فکر نمی‌کرد روزی هویت آن را به چالش بکشد. در واقع فکرمعده ایران پژوهان بر این بود که اسلام و ایران همان قصبه‌های هزار و یک شب است که به استغوا راه می‌فرهنگی تبدیل شده‌اند. اما پس از انقلاب اسلامی احساس کردند که یک پتانسیل و یوایی وجود دارد که می‌تواند مسیر تاریخ را دگرگون کند. این مسأله خاص که توجه به تشیع است در طی ۳۶ سال پس از انقلاب اسلامی سه ایستگاه روایت سر گذاخته است. ایستگاه اول پیروزی انقلاب اسلامی و ایستگاه دوم دین امدن جریان اجتماعی، و به‌طور خاص لبنان بر می‌گردد. ایستگاه سوم هم چشم‌انداز آینده سیاسی عراق است که پژوهشگران حوزه تاریخ و اندیشه سیاسی معتقدند یاد دیگر حاکمیت شیعی در دنیای اسلام از جغرافیای بزرگتری شبیه آنچه در دوران آل بویه یا دولت فاطمی بوده است. برعوردار خواهد شد. این سه عامل موجب شده تا سرفصل بزرگی در حوزه مطالعات شیعه‌شناسی در غرب ایجاد شود.

بنابراین در یک تعریف بنیادین می‌توان گفت این برخوردعاست که منجر به آشنایی و گفت‌وگو می‌شود و تاریخ معاصر نیز جزئی از آن است.

چه چالش‌ها و موانعی بر سر راه گسترش مطالعات ایرانی و اسلامی وجود دارد؟

مشکلاتی را عده‌ای از جریان‌های تندرو که اسلام را نمی‌شناسند در دنیای اسلام ایجاد کرده‌اند مانند جریان طالبان که موجب شد به اسلام به عنوان یک دین خشن نگاه شود. ما وظیفه داریم شرایطی را ایجاد کنیم که مانع از تخریب چهره ایران و اسلام شویم. درباره مطالعات ایرانی هم با چالش‌هایی مواجه هستیم. شاید مهم‌ترین چالش این باشد که پرسفصل ویزای برای کرسی‌های ایران‌شناسی در غرب تعریف نشده است. بعضی از مراکزی که در گذشته به چندان دور به مطالعات ایرانی و زبان فارسی می‌پرداختند، مأسفانه امروز به زبان‌های شرقی غیر فارسی می‌پردازند. بی‌توجهی به این بخش آسیب‌هایی را موجب شده است. آنچه درباره خلیج فارس اتفاق افتاد یکی از نتایج بی‌توجهی ماست. ما باید برای مراکز ایران‌شناسی در غرب سرمایه‌گذاری کنیم. این مقوله از فرهنگ باصنیت ملی ارتباط شگفتانگیزی دارد. سرمایه‌گذاری ما باید دارای دو بعد معنوی و مادی باشد.

جایزه جهانی کتاب سال هر چند یک سرمایه‌گذاری مادی برای گسترش مطالعات ایرانی در جهان نیست اما یک قدر دانی معنوی از پژوهشگران و نویسندگانی است که به مطالعه درباره ایران می‌پردازند. این جایزه توانسته است در تقییب پژوهشگران به مطالعه ایران مؤثر باشد.

اگر سیر تطور آثار را در این عرصه بگیریم می‌بینیم که تعداد آثار در حوزه مطالعات ایرانی افزایش یافته و این آثار از دقت بالایی برخوردار شده‌اند که درخور توجه مراکز پژوهشی است و این ارزش را دارد که در اسرع وقت با توجه به نوساز گزیده‌شده این عرصه را هم می‌دهیم که تا زمان برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران دست کم یک یا دو اثر برگزیده‌اسال به فارسی منتشر شود. نکته دیگر اینکه گنجینه معنوی امیرتاج‌کهن ایران و اسلام در کتابخانه‌های غرب است و با توجه به اینکه دسترسی به منابع آسان شده، آثار با دقت بالایی منتشر می‌شوند. این امر توجه ما را می‌طلبد که این توجه در حوزه جهانی لحاظ شده باشد. امروز پژوهشگران ارتباط قزاق می‌کنند و آثار منتشر شده را در خارج ایران معرفی می‌کنند و علاقه دارند. جایزه راه‌دمست آورد. چون جایزه مطالعات ایرانی تنها جایزه‌ای است که در این زمینه به پژوهشگران غیر ایرانی داده می‌شود و در حوزه مطالعات اسلامی هم پژوهشگران علاقه‌مندند. جایزه و از کشوری در جهان اسلام دریافت‌کننده که دارای پشتوانه علمی باشد، جایزه جهانی اعتبار معنوی بالایی در نزد پژوهشگران دارد.

شما به انتشار آثار برگزیده‌اسال به زبان فارسی اشاره کردید آیا تاکنون آثار برگزیده، جایزه جهانی دوره‌های گذشته به فارسی منتشر شده‌اند؟

در معرّضت فرهنگی این سرفصل کاری در نظر گرفته شده. تا آثار برتر حوزه مطالعات ایرانی و اسلامی به فارسی برگردان شود و خوشبختانه از بین آثار برگزیده دوره‌های گذشته چند اثر به فارسی منتشر شده است.

جایزه جهانی کتاب سال چه تغییرات و تحولاتی را در طول دوازده دوره داشته است؟

در طول این ۱۲ سال بارها و بارها و فرود می‌شده است. دو بخش مطالعات ایرانی و اسلامی به‌طور خاص برای جایزه در نظر گرفته شد. در دریایان دوره دهم این‌نامه بازنگری شد و به تصویب وزیر فرهنگ و ارشاد‌اسلام رسید. وزیر‌شاخه‌های گوناگونی شامل حوزه‌ها و جایگاه‌هایی که به مطالعه ایران و اسلام می‌پردازند، برای آن در نظر گرفته شد. این بازنگری آیین‌نامه تا چند دوره ما را از بازنگری بی‌نیاز کرده اما چون روش‌های پژوهشی در حال دگرگونی است ممکن است در آینده دوباره آیین‌نامه نیاز به بازنگری داشته باشد.

آیا توجه به کارهایی که در حوزه ایران‌شناسی صورت می‌گیرد و چالش‌هایی که وجود دارد چشم‌انداز آینده ایران‌شناسی چگونه است؟

ایران‌شناسی در ایران جایگاه‌شایسته‌تری نسبت به گذشته پیدا کرده و با توجه به اصل جهانی شدن و گسترش ارتباطات الکترونیک زمینه لازم برای ارتباط پژوهشگران داخل و خارج کشور فراهم است به شرطی که تعریف لازم برای سرمایه‌گذاری مادی و معنوی فراهم باشد.

ویلیام چیتیک : مترجم مقالات شمس تبریزی مولانا در غرب :

دنبالش رقم و در دام افتادم

ویلیام چیتیک ۶۱ ساله امروز به ایران آمده تا جایزه جهانی کتاب سال را به‌خاطر ترجمه کتاب «من و رومی» شمس تبریزی دریافت کند. چیتیک، که عاشق عرفان، تصوف و فلسفه است بعد از تحصیل در رشته هنر و تاریخ سال ۱۹۶۶ م وارد دانشگاه تهران شد و دکترای زبان و ادبیات فارسی گرفت.

او مدت پنج سال در دانشگاه صنعتی شریف به تدریس «استوری بروک» «مطالعات دینی تدریس می‌کند».

چیتیک تاکنون آثاری عرفانی را از فارسی و عربی به انگلیسی ترجمه کرده و در معرفی و شناسایی عرفان و عارفان ایران به کشور آمریکا در حد توان خود تلاش کرده است. به بهانه انتخاب اثر «من و رومی» برای دریافت جایزه جهانی با چیتیک گفت‌وگوی تلفظی انجام دادیم.

چطور شد که به زبان و ادبیات فارسی و عرفان و تصوف روی آوردید؟

رشته تحصیلی من تاریخ بود. سال ۱۹۶۶، ۱۹۶۵ م که در دانشگاه آمریکایی بیروت بودم با تاریخ خاورمیانه و تصوف آشنا شدم و علاقه‌مند شدم تا سراغ تاریخ عرفان، تصوف و فلسفه بروم. چون عرفان‌اسان‌های جالبی هستند، فنانش رقم و دردم افتادم. در دانشگاه بیروت با دکتر سید حسین نصر که مهم‌ترین استاد من در آنجا شدم و بعد برای دکترای زبان و ادبیات فارسی در سال ۱۹۶۹ م به دانشگاه تهران وارد شدم. دکتر سید عثمان روزنفر و جلال‌الدین همای از استادانم در دانشگاه تهران بودند. تاکنون چه آثاری را درباره عرفان، تصوف و ادبیات فارسی ترجمه و منتشر کرده‌اید؟

روی آثار این عربی خیلی کار کردم. پنج اثر از این عربی را ترجمه کردم. ترجمه مسجفه مسجابه که از منون اصلی منبع است، نعمات نعرالدین عرفانی و نجات الاس عبدالرحمان جامی که دو سوم آن عربی است از جمله آثاری است که منتشر کردم. اکثر عارفین و اولیادان غریبه را از ملامت‌دار بیشتر آثار بافضل‌کتابی که به نظر من مهم‌ترین فیلسوف اسلام است از جمله معضلات ربابه انگلیسی ترجمه کردم. کتابی را هم درباره مولانا به نام راه عرفانی عشق تألیف کردم که به فارسی هم ترجمه شده است.

ترجمه مقالات شمس تبریزی که با عنوان من و رومی منتشر شده است، چه مدتی طول کشیده و چه ویژگی‌هایی دارد؟

«من و رومی» ترجمه تعدادی از مقالات شمس است که برای ترجمه آن از مقالات شمس تبریزی محمدعلی موحد استفاده کردم. مقالات شمس بسیار خواندنی و تعجب‌برانگیز است و هیچ کتاب فارسی دیگری مثل آن نیست. مقالاتی را انتخاب کردم و به آنها ترتیب دادم. کتاب من و رومی شامل سه قسمت است: قسمت اول زندگی شمس قبل از ملاقات با مولانا است، قسمت دوم تعلیمات شمس و گفته‌های اوست که حبه تعلیم داد. عرفانی که شمس به مولانا و حلقه مولانا یاد می‌دهد، اهمیت شیخ و پیرو داستان‌هایی از یازبده بیاضمی، عبدالرحمان جامی و منصور حلاج. قسمت سوم کتاب هم شمس در حضور مولانا است. من کی هشتم که دنبال مولانا بیایم. مولانا کبیت که من به او علاقه‌مند شدم و حرف‌هایی درباره مولانا. مقالات شمس به فارسی خیلی نقل است سه سال روی آن کار کردم و بسیاری از مسائل را حل کردم تا ترجمه آن برای خوانندگان قلم باشد.

مولانا در سال‌های اخیر در جهان شناخته شده است. مردم کشور آمریکا تا چه حد با مولانا آشنا هستند و وضعیت انتشار آثار مولانا در آنجا چگونه است؟

مولانا امروز در غرب خیلی معروف است؛ سه سال پیش شعرهای مولانا بفروش‌ترین اثر شاعران در آمریکا شد. مولانا محبوبیتی عجیبی دارد و معروف‌ترین شخصیت فرهنگی ایران در آمریکاست. عمر خیام نیشابوری از قرن نوزدهم به خاطر رباعیاتش در غرب خیلی معروف بود اما امروز مولانا خیلی شناخته شده است.

کتابی که سال ۱۹۸۳ م درباره مولانا منتشر کردم یک کتاب علمی است و مورد پسند عوام نیست اما این حال هر سال هزار نسخه به فروش می‌رود. ترجمه‌ای با عنوان لب‌لیاب مولانا در طول سه ماه ۳۰ هزار نسخه فروخته شد. البته اشعاری که از مولانا در آمریکا ترجمه می‌شود با اشعار فارسی او تفاوت زیادی دارد. آنچه مربوط به افکار و تعلیمات معنوی است در ترجمه‌ها

حذف می‌شود و آنچه که درباره عشق، شراب و گل و بلبل است ترجمه می‌شود.

غیر از مولانا آثار چه شاعران و نویسندگانی در غرب ترجمه می‌شود و مورد استقبال قرار می‌گیرد؟

هیچ استثنایی وجودت مولانا را در غرب ندارد. ترجمه‌هایی از حافظ و سعدی در غرب موجود دارد. منتقل‌الطیر عطار هم در سه بار به انگلیسی ترجمه شده است. آثار محمد غزالی، فیلسوف، عارف و متکلم نیز از عربی ترجمه شده و در محافل دانشگاهی مورد استقبال قرار گرفته است. به تازگی ملامت‌دار هم از یکی در فلسفه شناخته شده است.

آیا ادبیات معاصر ایران هم در غرب جایگاهی دارد؟

خودم ادبیات معاصر نمی‌خوانم و علاقه‌ای به این رشته ندارم. البته آثاری از ادبیات معاصر ایران از جمله آثار صادق هدایت ترجمه شده است. بعد از انقلاب اسلامی هم آثاری از چند نویسنده ایرانی ترجمه شده. اما این آثار در آنجا مخاطب ندارند؛ شاید گان آنها محدود است.

پژوهشگران غربی همواره در پایه‌گذاری و گسترش ایرانی‌شناسی نقش مؤثری داشته‌اند. در حال حاضر وضعیت ایرانی‌شناسی در غرب چگونه است؟

وضعیت ایران‌شناسی خیلی خوب نیست. ایران‌پوهی امروز تقویت نمی‌شود این دلیل مختلفی دارد. مراکز متعددی هستند که زبان و ادبیات فارسی را آموزش می‌دهند کار جدی در حوزه ایران‌شناسی انجام نمی‌شود و بیشتر پژوهشگرانی که دارند و دیگر جوانان به این کار نمی‌پردازند. یک دلیل این است که دولته آمریکا همواره نامتاسی از ایران علوم می‌دهد و دولت ایران هم حرف‌هایی درباره آمریکا می‌زند. البته به سبب مطالعات ایران مثل تاریخ معاصر و علوم سیاسی در غرب توجه می‌شود اما ادبیات و فرهنگ کهن ایران مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد. فرهنگ ایران و ادبیات فارسی بسیار غنی است اما حفظ‌الرجال است و کسی نیست که آن را معرفی کند؛ یکی از اهداف من این است که مردم رابه زبان فارسی تشویق کنم. ما در ایثار کرکشی می‌کنیم اما خود ایرانی‌ها می‌بازان و ادبیات فارسی بی‌توجه‌این فرهنگ و زبان نقلیت دارد اما جوانان از فرهنگ عورت‌بی‌خبرند. بسیاری از جوانان ایرانی حافظ را خوانده‌اند.

جایزه جهانی کتاب سال چه تأثیری می‌تواند در فرقیب پژوهشگران به مطالعات ایران داشته باشد.

مسأله تبلیغ درباره جایزه جهانی خیلی مهم است. باید درباره این جایزه تبلیغ شود. آیا کسی متوجه می‌شود که در ایران جایزه جهانی وجود دارد. شاید این جایزه در میان جهانبان آگاهی درباره آن وجود ندارد.

مسأله تبلیغ درباره جایزه جهانی خیلی مهم است. چه آثار دیگری را درباره عرفان و تصوف و فرهنگ ایران و ادبیات فارسی دو دستم ترجمه و انتشار داورید؟

کتابی به نام روح الارواح فی شرح اسماء‌المنکه الربیع از احمد محمدافغانی در ششم جلدی شرح‌اسماء‌الغنی به زبان فارسی است که تتر زیبایی دارد و چند سال است روی آن کار می‌کنم. من بیشتر در حوزه عرفان و فلسفه فعالیت دارم.

کتاب ۱۲ سال جهانی

وقت جایزه جهانی

آثار برتر از حوزه‌های جغرافیایی اروپا، آمریکا و جهان عرب در موضوعات عرفان اسلامی، فقه، تاریخ علم، علم رجال و انسباب عرفان ایرانی، تاریخ ایرانی، هنر ایرانی و نقد ادبی

هزومان با یازدهمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی

ایران در سال ۱۳۹۲، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جایزه دیگری را با عنوان جایزه جهانی کتاب سال بیان گذاشت. شناسایی، گزینش و معرفی آثار برگزیده جهانی و بزرگداشت پدیاورندگان آثار در حوزه مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی و برقراری ارتباط بین دانشمندان ایرانی و خارجی اهدافی است که در این نامه جایزه جهانی برای آن در نظر گرفته شده است.

جایزه جهانی با اهدافی که برای آن در نظر گرفته شده است می‌تواند نقشی در جهت ترغیب و تمایل پژوهشگران خارجی به مطالعه درباره ایران ایفا کند و برای ما که به نسبت سایر کشورها در خصوص معرفی فرهنگ و ادبیات خود در خارج از کشور سرمایه‌گذاری نمی‌کنیم، جایزه جهانی یک قدرتی معنوی از ایران پژوهان و ایران‌شناسان جهان است.

بر اساس طرح جایزه جهانی همه ساله کتاب‌هایی که برای اولین بار در سال قبل از آن در حوزه مطالعات ایرانی و اسلامی به زبان‌های مختلف در دیگر کشورها منتشر شده‌اند، مورد بررسی قرار می‌گیرند. مطالعات ایرانی شامل موضوعات کلیات، تاریخ ایران، زبان‌های ایرانی، جغرافیای ایران، ادیان باستانی ایران، ادبیات فارسی، هنرهای ایرانی و تاریخ علم در ایران است و در حوزه مطالعات اسلامی موضوعات کلیات، تاریخ و تمدن اسلامی، علوم قرآنی و حدیث، کلام و فقه و اصول و فلسفه و عرفان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فهرست‌خانه جایزه جهانی کتاب سال بهمن ماه هر سال فراخوانی را در رسانه‌های مختلف داخلی و خارجی اعلام می‌کند و از نویسندگان، مترجمان و محققان و ناشران مراکز علمی درخواست می‌کند تا آثار خود را ارسال کنند. دبیرخانه این جایزه همچنین برای شناسایی آثار در این دو حوزه فهرست آثار ناشران معتبر بین‌المللی، مجلات و نشریات تخصصی را بررسی می‌کند و از طریق مکاتبات و مذاکره با مراکز و شخصیت‌های علمی و نمایندگانهای بین‌المللی آثار منتشر شده را شناسایی و تهیه می‌کند. بر اساس این نامه جایزه جهانی ابتکار و خلاقیت، رعایت معیارهای تحقیقی و استناد به منابع معتبر رعایت معیارهای ترجمه و تصحیح، اصول نگارش و ویراسته بودن متن به عنوان معیارهای بررسی آثار در نظر گرفته شده که توسط هیأت داوران در دو مرحله بررسی می‌شود. دآوری جایزه جهانی در دو مرحله انجام می‌شود که در مرحله اول دو داور آثار را با معیارهای این نامه بررسی می‌کنند و در مرحله بعد آثار باقی‌مانده به مرحله نهایی بر اساس معیارهای تخصصی در هر موضوع مورد دآوری قرار می‌گیرند.

در دو حوزه در طی یازده دوره برگزاری جایزه جهانی کتاب سال ۲۸ عنوان کتاب به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، عربی، ژاپنی، چینی، روسی و تاجیکی برگزیده و تشویق شدند که ۱۴ اثر در حوزه مطالعات ایرانی و ۱۴ اثر هم در حوزه مطالعات اسلامی بوده است.

قبل از برگزاری دوره یازدهم جایزه جهانی این‌نامه جایزه بررسی شد و حوزه‌های مطالعات ایرانی و اسلامی به لحاظ جغرافیایی به حوزه جهان عرب، اروپا و آمریکا غلور دور و آسیای میانه تفکیک شد.

در کنار انتخاب آثار برگزیده جایزه جهانی، مراکز تحقیقاتی و پژوهشگران فعال مطالعات ایرانی و اسلامی نیز در طول برگزاری جایزه جهانی مورد تقدیر قرار گرفته‌اند. مرحوم آیت‌الله شیخ محمد مهدی شمس‌الدین، استاد عبد‌الحامد جاوید، دکتر عیسی علی‌الحاکوب، طه‌جابر العلوانی پژوهشگرانی هستند که به خاطر فعالیت‌هایشان در عرصه مطالعات ایرانی و اسلامی و بخش زینت‌شناسی آکادمی علوم روسیه به خاطر مطالعه و تحقیق درباره زبان فارسی و زبان‌های ایرانی تقدیر و تجلیل شدند.

دوازدهمین دوره جایزه جهانی نیز با اعلام فراخوان آن در سال ۸۲ شروع شد و با بررسی‌هایی که از طریق بروشورهای اطلاعاتی ناشران خارجی، سایت‌های اینترنتی، کتابخانه‌های تخصصی و مراکز شرق‌شناسی در دانشگاه‌های اروپا، آمریکا، روسیه، چین و ژاپن و ارتباط با پژوهشگران داخلی و خارجی انجام شد. ۸۰۰ عنوان کتاب در دو حوزه مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی شناسایی شد که پس از گزینش اولیه ۶۱ عنوان کتاب (۳۹ عنوان در حوزه مطالعات اسلامی و ۲۵ عنوان در حوزه مطالعات ایرانی) به مرحله نهایی دآوری راه یافتند.

پس از ارزیابی و دآوری نهایی آثار که توسط هیأت داوران متشکل از استادان دانشگاه و حوزه علمیه ایران انجام شد، آثار برتر از حوزه‌های جغرافیایی اروپا، آمریکا و جهان عرب در موضوعات عرفان اسلامی، فقه، تاریخ علم، رجال و انسباب عرفان ایرانی، تاریخ ایرانی، هنر ایرانی و نقد ادبی انتخاب شدند.

پژوهشگران برگزیده جایزه جهانی کتاب سال

در این دوره پژوهشگران کشورهای مختلف به ویژه کشورهای همسایه که خدماتی راه معرفی میراث مکتوب ایران و زبان و ادبیات فارسی انجام داده‌اند، مورد تقدیر قرار گرفتند. فرانسیس ریشارد، نسخه‌شناس از فرانسه

حسین علی محفوظ، پژوهشگر حوزه زبان و ادبیات فارسی

از عراق

عبدالغفور روان فرهادی، پژوهشگر زبان و ادبیات فارسی از

افغانستان

ولی محمد، شاهنامه‌شناس از تاجیکستان.

معرفی پژوهشگران برگزیده فرانسیس ریشارد

پروفیسور فرانسیس ریشارد، ایرانشناس و فهرست‌نویس و نسخه‌شناس برجسته در سال ۱۹۲۸ میلادی در پاریس متولد شد. وی پس از فراگیری ادبیات کلاسیک، لاتین و یونانی به آموختن زبان فارسی و عربی در مدرسه زبان‌های شرقی پاریس اقدام کرد. او در سال ۱۹۷۷ میلادی راهی ایران شد و در دانشگاه تهران به تحصیل در رشته ادبیات فارسی پرداخت و از این فرصت برای آشنایی بیشتر با زبان، ادبیات و فرهنگ ایران بهره‌برد. ریشارد پس از آن به پاریس بازگشت و تحقیقات خود را در مدرسه کتابداری تکمیل کرد و در همان‌جا با کتابداری مشغول شد. ریشارد در

سال ۱۹۷۵ میلادی در کتابخانه ملی پاریس به کار مشغول شد و خیلی زود مسؤولیت بخش نسخه‌های خطی فارسی و عربی این کتابخانه را عهده‌دار شد. تدوین فهرست جدید نسخه‌های خطی فارسی که نخستین جلد آن در سال ۱۹۸۹ منتشر شد، حاصل خدمات وی در آن دوران است.

از جمله پژوهش‌های فرانسیس ریشارد بررسی روابط تاریخی ایران و اروپا و نیز خاورمیانه و اروپا است. وی در سال ۲۰۰۳ پس از بازنشستگی از کتابخانه ملی، به سمت مشاور فرهنگی رئیس‌جمهور و ریاست بخش دوره اسلامی امروزه پاریس منصوب شد.

پروفیسور ریشارد از سال ۲۰۰۰ میلادی به عنوان مشاور علمی با مجله تخصصی *فامه* پاریس‌راند در زمینه مطالعات و تحقیقات نسخه‌های خطی همکاری می‌کند. وی چندین کتاب و بیش از ۵۰ مقاله در حوزه‌های مختلف نسخه‌های خطی ایرانی و فرهنگ و تاریخ ایران تألیف کرده که در نشریات مختلف سراسر جهان منتشر شده است.

- کتاب ایرانی (مجموعه مقالات چهار کنفرانس، ایراد شده در ۱۹۹۸) کتابخانه ملی فرانسه، ۲۰۰۳
- حسسه نظامی، شاهکار نسخه خطی ایرانی سده هفدهم، پاریس، آنتز، کتابخانه ملی، ۱۹۹۷
- شکوه پاریس، نسخه‌های سده دوازدهم تا هفدهم، پاریس، کتابخانه ملی لوسوی، ۱۹۹۷
- فهرست نسخه‌های فارسی، ج اول، مخزن قدیمی، پاریس، کتابخانه ملی، ۱۹۸۹.

عبدالغفوروان فرهادی

پروفیسور عبدالغفور روان فرهادی در سال ۱۳۰۸ دمش در شهر کابل متولد شد. وی تحصیلات خود را تا مقطع کارشناسی در کابل به پایان برد و در سال ۱۳۳۲، دس موفق به اخذ دکتری ادبیات در حوزه مطالعات هندی و ایرانی از دانشگاه «سوربن» پاریس شد. روان فرهادی استاد تاریخ و ادب فارسی در دانشگاه‌های سوربن و بریکلی، کالیفرنیا و نیز استاد رشته تاریخ تمدن اسلامی دانشگاه «کوالالامپور» مالزی بوده است. وی هم اکنون به عنوان نماینده دائم افغانستان در سازمان ملل متحد مشغول به فعالیت است.

از جمله آثار وی عبارتند از:

- زبان جاییکی و ملو، راه‌الهی (آکادمی علوم افغانستان، کابل، ۱۹۸۱)
- پاری شاهنامه فرودسی در پژوهش تلفظ واژه‌های فارسی (چاب ایران)
- ابن سینیا و عرفان (آکادمی علوم افغانستان، ۱۹۸۰)
- زندگانی و آثار امیر خسرو دهلوی (چاب ایران)
- معنی عشق نزد مولانا (انتشارات اساطیر، ۱۳۷۲ ش.)

پروفیسور حسین علی محفوظ

پروفیسور حسین علی محفوظ، استاد و محقق عراقی در سال

^[1] ششمین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۲، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی جایزه دیگری را با عنوان جایزه جهانی کتاب سال بیان گذاشت

۱۹۲۶میلادی در خانواده‌ای از اهل علم به دنیا آمد. وی تحصیلات خود را در مدارس کاتلیه کاطین(بغداد آغاز کرد و در ۱۹۴۸ از دانشسرای عالی بغداد در رشته زبان و ادبیات عرب کارشناسی ارشد گرفت. سپس برای کسب بیشتر علم به ایران مهاجرت کرد و در رشته زبان و ادبیات فارسی به تحصیل پرداخت و در سال ۱۹۵۵م با نگارش پایان‌نامه دربارهٔ سعدی در مقطع دکتری از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد. حسین علی محفوظ پس از بازگشت به عراق به تدریس زبان فارسی در دانشگاههای مختلف پرداخت. وی نخستین و یگانه استاد کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاههای عراق بوده و در انجمن‌های متعددی چون فرهنگستان ایران، جمعیت پادشاهی آسیا، فرهنگستان زبان عربی (مجمع اللغة العربیة)در قاهره و مجامع معتبر دیگر عضویت دارد.

تاکون از وی بیش از ۳۶۰ کتاب و دهها مقاله علمی، تحقیق نقادانه و دیباچه به زبان‌های عربی، فارسی، انگلیسی، ترکی و روسی درباره زبان و ادبیات منتشر شده است. از جمله آثار او، کتاب‌هایی چون معجم الاعلاط و الاذوات، معجم العلامات و الرموز، معجم الموسیقی العربیة و دایرةالمعارف تاریخ عتات مقدسه در عراق، در هفت مجلد است.

استادولی‌صمد

استادولی‌صمد پژوهشگر تاجیکی در سال ۱۹۳۷ به دنیا آمد. وی هم‌اکنون در پژوهشگاه زبان و ادبیات رودکی وابسته به آکادمی علوم تاجیکستان مشغول به کار است. تاکون از او ۱۲ عنوان کتاب و ۲۰۲مقاله به زبان‌های فارسی، روسی، آذری، لرسی، فرانسوی و انگلیسی منتشر شده است. گرایش اصلی پژوهش‌های وی بررسی پیوندهای ادبیات فارسی با سایر ملت‌هاست.

مهمترین آثار او عبارتند از:

۱-سروشست یک غزل حافظ (در خصوص ۵۲ترجمه غزل «گر آن ترک شیرازی…»)
۲- پیام برادری (رابطه برادری تاجیکان با یازده کشور هم فرهنگ)
۳- پیوندهای ادبی عامل مهم اکتشاف ادبیات فارسی با سایر فرهنگ‌ها

۴- مسأله‌های عمده پیوندهای ادبی خلق‌های تاجیک و آذربایجان در سده نوزدهم میلادی
۵- توشته‌هایی (رابطه‌های ادبی تاجیکان و تاتارهاوروس‌ها)
۶-راز خمر خیز تاج‌اجل (رابطه‌های ادبی تاجیکان و آذری‌ها در اواخر قرن نوزدهم و اوایل سده بیستم)
۷- فردوسی و شاهنامه در قفقاز
۸- بازگشت به ایرانشهر
۹- فردوسی و برنقشک

۱۰-فتش هفت ابروی در سروشست لاهوتی

۱۱- ادبیات مدرنیست تاجیک از دیدگاه الکساندر مندلیف (این کتاب با همکاری محمد جان نگاشوری نگارش یافته است.)

برگزیدگان

جایزه ویژه حیات داوران در این دوره به ترجمه انگلیسی قرآن کریم اثرمهندس سیدعلی قلی قزایی رسید.

مطالعات ایرانی

تاریخ بنهق و دکترالعلما و الافاضل الدین نغزانیهاالو انتقال البهائی علی بن زید البهائی، ترجمه یوسف الهادی.

ساختار و معنی در اشعار فارسی و عربی قرون میانه، جولی اسکات میثمی

مین و رومی، شمس تبریزی، ترجمه ویلیام چپتیک آغازبه نگارگری ایرانی، برنارد اوکین.

مطالعات اسلامی

تاریخ اسلام ووفیات المشاهیر و الاعلام، تحقیق و تصحیح، دکتر بشار عواد معروف

رویا و تعبیرهای آن در اسلام، پیرلوری

ترجمه قرآن به انگلیسی سیدعلی قلی قزایی

به رسمیت شناختن انجهد مشروعیعت بخشدین به شکیلی، عباس پوریا

عبدالحامد سیره در اسلام، دیدگاه‌های جدید، یان هوخن دایک

کتاب المناظر الحسن بن هبم، تحقیق و تصحیح، عبدالحامد سیره

توجه به ایران پژوهان و اسلام پژوهان

جایزه جهانی کتاب سال که در دو حوزه مطالعات ایرانی و مطالعات اسلامی آثار پژوهشگران برگزیده را معرفی می‌کند، نشان از توجه به ایران‌پژوهان و اسلام‌پژوهانی است که در خارج از ایران با انتشار آثاری به معرفی فرهنگ و تمدن ایرانی و اسلامی و زبان و ادبیات فارسی می‌پردازند. این جایزه می‌تواند در گسترش این مطالعات و در واقع معرفی فرهنگ ایران به جهان مؤثر باشد.

مصطفی محقق داماد

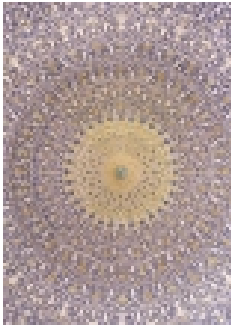
تألیف آثار به زبان بین‌المللی

دکتر مصطفی محقق داماد، داور حوزه مطالعات اسلامی جایزه جهانی کتاب نبر می‌گوید: جای نزد نیست که شوقی، صاحبزنان در حوزه مطالعات اسلامی به هر نحوی تأثیر بسیاری دارد. مهم این

است که جمهوری اسلامی ایران که مرکز تفکر اسلامی را پیدا کرده است با این اقدام می‌تواند جهت صحیحی به نویسندگان و محققان سوره اسلام بدهد. تألیف از انقلاب اسلامی فقط بعد عرفانی و فلسفی اسلام در دنیا مطرح بود اما در دو دهه اخیر مباحث حقوق عمومی مطرح شده است. پیش از انقلاب مطالعاتی درباره آثار متفکران و فلاسفه مثل صدق‌التأملین و سهروردی انجام شده بود اما در این ربع قرن اخیر مباحث عمومی اسلامی، سیاست اسلامی و مباحثی که جنبه قفه سیاسی اسلام را دارد مطرح شده است.

محقق داماد درباره آثار جایزه جهانی می‌گوید: در بین آثاری که اسامال در جایزه جهانی وجود داشتند، آثاری درباره امر به معروف و نهی از منکر، جهاد در اسلام و از این قبیل مشاهده می‌شود، اما آنچه اهمیت دارد و مایه خوشحالی است این است که متفکرانی که در ایران در صحنه بین‌المللی، کتاب می‌نویسند

آثاری را به زبان بین‌المللی ارائه کنند. در واقع به جای اینکه پژوهشگران خارجی به ترجمه‌های آثاری ما بپردازند باید تألیفاتی از داخل کشور به زبان بین‌المللی انجام کرد. تفسیر میزان در حال ترجمه است اما این تفسیر مناسب آن مخاطبان نیست. بنابراین باید تفسیری جامع در ایران به زبان‌های بین‌المللی تألیف شود. تفسیر برای کشورهای اروپایی و غربی به روش تحقیق غربی باید تألیف شود.

وی روش تحقیق، منابع، روانی و سلاست متن، کیفیت و موضوعات جدید را از معیارهای بررسی جایزه جهانی می‌خواند و می‌گوید در آثار جایزه جهانی، کتاب‌های چندان قابل توجهی نیست جز یکی - دو مورد.

ما در بررسی آثار ، برداشت‌های جدید از اسلام و تاریکی موضوعات را مورد توجه قرار می‌دهیم.

محقق داماد بر تألیف آثار به زبان بین‌المللی توسط محققان و پژوهشگران به جای ترجمه آثار توسط پژوهشگران خارجی تأکید می‌کند.

دکتر حسن تاجوشه

توجه به مطالعات ایرانی و اسلامی

دکتر حسن توشه از داوران دوازدهمین دوره جایزه جهانی کتاب معتقد است که جایزه جهانی بی تأثیر نیست و می‌تواند در میان محققان و پژوهشگرانی که بیرون از حوزه تمدن ایران و اسلام کار می‌کنند، انگیزه‌هایی را به وجود آورد. توشه می‌گوید این جایزه می‌تواند شوق نویسندگان و محققان باشد تا بیشتر به این فعالیت‌ها بپردازند، چون در این جایزه آثاری که موضوعات تازه‌ای دارند برگزیده می‌شوند.

وی تغییر از پژوهشگران را به خاطر مجموعه فعالیت‌ها درباره ایران و اسلام کار با ارزشی می‌داند که در حوزه جایزه جهانی انجام می‌شود و معتقد است این کار باعث دلگرمی افرادی است که در این حوزه‌ها فعالیت می‌کنند چون آنها احساس می‌کنند در ایران ناشناس و گمنام نیستند.

توشه درباره داورای جایزه جهانی می‌گوید: داوران نظرات خود را به صورت کتبی اعلام می‌کنند و بعد گروهی بر اساس امتیازات داوران و مطالعه آثار، نامزدهای جایزه را معرفی می‌کنند. اهداف جایزه جهانی، کار ارزشمند است هر چند ممکن است در مورد عده‌ای غفلت شود. البته این غفلت حتی در حد جایزه نویل هم ممکن است اتفاق بیفتد. اهل فرهنگ و کتاب معتقدند در بعضی موارد جایزه نویل به کسانی که شایسته آن هستند، اعطا نمی‌شود اما این از ارزش کار کم نمی‌کند.

توشه بر ضرورت توجه به پژوهشگرانی که به مطالعه فرهنگ و تمدن ایرانی و زبان و ادبیات فارسی می‌پردازند تأکید می‌کند و می‌گوید: مهم‌تر از آنکه به این حوزه‌ها توجه نمی‌شد اما برگزاری جایزه جهانی نشان می‌دهد که تا حدودی از کم‌توجهی گذشته‌ایم و بیشتر به آنها اهمیت می‌دهیم. اگر نهاد‌های رسمی که حوزه فعالیتشان تمدن ایرانی و اسلامی است به این پژوهشگران توجه کنند و از آنها حمایت هم کنند، برای ما بسیار مفید و مناسب است.

کتاب‌های سال جهانی

مطالعات اسلامی ترجمه عبارت به عبارت قرآن مجید به زبان انگلیسی **سید علی نقی قرانی**، لندن:کالج اسلامی، ۲۰۰۳

اسناد سیدعلی نقی قرانی متولد۱۹۲۷ شهر حیدرآباد هند و دانش آموخته ایرانی تبار در دانشگاه های خاندان حیدرآباد ویسکانسین آمریکا است. وی سهالمت که در ایران اقامت گزیده و سرگیری مجله انگلیسی زبان «الوحد» را بر عهده داشته‌است. از مقالات و آثار ترجمه شده فراوانی منتشر شده‌است. در میان ترجمه های انگلیسی قرآن مجیدبرگردان قرانی رامی توان یکی از ترجمه‌های روان و شیوا دانست که بر مبنای ترجمه عبارت به عبارت سامان یافته است. مترجم در موارد لازم، توضیحات کوتاهی برای آشکارس بیشتر معانی آورده و از منابع مهم تفسیری و حدیثی شیعه و اهل سنت نیز بهره برده است.

تاریخ اسلام و وقایع المشاعر و الاحلام، تحقیق و تصحیح: شیخ عواد معروف، بیروت، دار الفکر الاسلامی، ۲۰۰۳

پروفیسر شیخ عواد معروف، متولد ۱۹۲۰ شهر بغداد است. او تحصیلات خود را در رشته تاریخ تا ختم دانشگاه بغداد به پایان رساند و در سالهای ۱۹۴۲-۱۹۴۸ در راست دانشگاه اسلامی این دانشگاه را بر عهده گرفت. وی از سال ۱۹۶۲ تقیم کنستور ابدن و در حال حاضر استاد دانشگاه بغداد است. این کشور است. عواد معروف عضو مجمع دانشی بر مبنای مدنی موسسه آل البیت، عضو مجلس تفسیر کبیر می باشد. وی تاکنون بیش از ۲۰ کتاب، ۱۵۰ رساله تحقیقی و ۱۰۰ مقاله به رشته تحریر در آورده است.

تربیر گزیده‌ی، مجمع مع کتاب تاریخ اسلام و وقایع المشاعر و الاحلام و تحقیق و تصحیح تر گزیده‌ی از حوزه تمدن و فرهنگ اسلامی به قلم شمس الدین ابوعبدالله محمد بن احمد بن عثمان ذهبی متوفای ۶۲۸ هجرت، مورخ پرآوازه جهان اسلام است که کتابهای نظیر سیر اعلام النبلاء، تذکره الحفاظ و میزان الاعتدال فی نقد الرجال را از خود به یادگار گذاشته است. بی گمان مجمع معروف گزیده شده در دوازدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال در صدر آثار وی جای دارد. موضوع این کتاب ترجمه کتابی است. ذهبی کشیده علاوه بر تذکره روایعهای صدر اسلام و عالمان پر آوازه جهان اسلام از اندلس تا خاور دور، شرح حال مستندی ارائه داده. علاوه بر این، کتاب مذکور سطر تاریخی در فریاد تکامل پارهای از دانشهای اسلامی را به گونه ای مطلوب نشان داده است.

شکوه و عظمت علم در اسلام، دیدگاه‌های نو، عبدالحمید ابراهیم صبرا و یان یی، هونگکانگ، کمبریج، چاپ ام. آی. بی. (موسسه فن آوری ماساچوست)، ۲۰۰۳

پروفیسور عبدالحمید ابراهیم صبرا استاد ممتاز تاریخ علم در گروه تاریخ علم در دانشگاه هاروارد است. او از سال ۱۹۵۵ به علم عمومی متون کهن و ترجمه هاد بخش علوم اسلامی دست گذارد. صبرا، پژوهشگر برجسته معاصر، تبارا با همکاری پروفیسور هونخداک، مشترکا سرور استاد وی می‌چنین کتاب المناظر، تألیف حسن بن هشتم ریاضیدان

معرفی آثار و برگزیدگان جایزه جهانی کتاب سال

و نورشناس نامدار قرن پنجم هجری را تصحیح نموده که از جمله آثار ارزشمند شناسایی شده در شاخه تاریخ علم اسلام در دوازدهمین دوره جایزه جهانی کتاب سال بوده و امتیاز بالایی در داوریه کسب نموده است.

کتاب ابن هشام از آثار علم مهم دوره اسلامی در تاریخ علم و با موضوع نورشناسی (اپتیک) می باشد که توسط شورای ملی فرهنگ، هنر و ادب کویت به چاپ رسیده است. این اثر شامل هفت مقاله است. مقاله های اول تا سوم آن در سال ۱۹۸۲ (پوسله همان ناشر منتشر شده و مقاله های چهارم و پنجم در دو مجلد در سال ۲۰۰۳ به چاپ رسیده است. مصحح سالهای درازی را صرف آماده سازی آن نموده و اصل عربی اثر را با دقت مطلوب ویرایش و تنظیم کرده است.

شکوه و عظمت علم در اسلام، دیدگاه‌های نو، یان یی، هونخداک و عبدالحمید ابراهیم صبرا، کمبریج، چاپ ام. آی. بی. (موسسه فن آوری ماساچوست)، ۲۰۰۳

پروفیسور یان یی، هونخداک عضو گروه ریاضی در دانشگاه اورتیخت هلند است. گرایش او تحقیق در مورد تاریخ علوم ریاضی در عهد کهن یونان و تمدن میانه اسلامی است. او اخیرا تصحیحی از آثار ریاضی جرج جانی - قرن دهم- را منتشر کرده است. همچنین تحلیل آثار اوتوینگر این عراق سال ۱۰۰۰ را در مورد نظریه ساعت آفتاب منتشر کرده است. هونخداک در حال حاضر مشغول کار بر روی ترجمه انگلیسی یک نسخه خطی متعلق به قرن نهم میلادی در مورد مشکلات هندسی از تعین ابن موسی است. در بین سال های ۸۰۰ و ۱۲۵۰ میلادی، مهم ترین مراکز علوم جهان -شامل علوم ریاضی و حساب، هندسه و مثلثات و کاربرد آن‌ها در زمینه های نجوم، اخترشناسی، جغرافی، کار توگرافی و نورشناسی، در جهان پهناور و چندملیتی اسلام تجلی داشت و نه در اروپا.

این کتاب نظری به این حوزه تاریخی می‌انگند. موضوعات مورد بحث در این اثر شامل انتقال فرهنگی، دگرگونی در روشناس یونان، فلسفه و کاربرد ریاضی، اعداد، هندسه و معماری، تحول در نجوم، علوم پزشکی در مغرب است. ناگید کل کتاب بر تحول علوم است. خواه از یک فرهنگ به فرهنگی دیگر و خواه در درون جهان اسلام.

رویا و تعبیرهای آن در اسلام، پیرلوری، پارس، آئین میشل ۲۰۰۳

پروفیسور پیرلوری متولد ۱۹۵۲ میلادی در پاریس از جمله محققان فرانسوی حوزه مطالعات اسلامی است. وی در سال ۱۹۷۵ کارشناس ارشد زبان و ادبیات عرب خود را از دانشگاه سوربن تو و در ۱۹۹۱ میلادی دکترایش را در رشته مطالعات عربی از دانشگاه میشل دومینن اخذ کرد. او مقالات متعددی در نشریات علمی حوزه اسلام پژوهی منتشر کرده است. از جمله آثار پیرلوری که به فارسی ترجمه شده، کتاب «تأویلات القرآن از دیدگاه عبدالرزاق کاشانی» تهران ۱۳۸۳ است.

اثر برگزیده او کتاب «رویا و تعبیرهای آن در اسلام» بلاشبی از زنده برای تحلیل کار کرده و روایع صادق در فرهنگ اسلامی است. کتاب در ۳ بخش تدوین شده است. در بخش نخست اسالیب و آیات ناظر بر رویا مورد بررسی فرا گرفته است. در فصل دوم متون اسلامی کاربرد شده و در فصل سوم، مفهوم خواب و مکاشفات نزد عرفا و صوفیان تحلیل شده است.

این اثر دارای کتاب شناسی نمایه اعلام و مضامین اسلامی است.

به رسمیت شناختن اجتهاد مشروعیت بخشیدن به شکیبایی - عباس یویا، یویا، برلین، کلاس شولاش تراگ، ۲۰۰۳

دکتر عباس یویا متولد سال ۱۳۶۶ قمی و هم‌اکنون مقیم کنستور افغانستان در سال ۱۳۵۸ به ایران مهاجرت کرده تحصیلات حقوقی خود را در افغانستان آغاز کرده و در شهر قمس مشغله به پایان رساند. وی در سال ۱۳۶۷ ایرانی تکمیل دروسی آکادمیک خود را همی آلمان شد و در هامبورگ در رشته های تاریخ و فرهنگ کشورهای خاورمیانه، علوم سیاسی و دین پژوهی تخصصی ادامه تحصیل داد. یو یو یان انجام پژوهی از مطالعات به مدت یک سال (۱۹۹۶-۱۹۹۵) در دانشگاه دمشق در بخش ادبیات عرب و حقوق اسلامی نیز تحصیل کرد. وی با پایان نامه اش زیر عنوان «به رسمیت شناختن اجتهاد مشروعیت بخشیدن به شکیبایی» موفق به اخذ درجه دکتر از دانشگاه هامبورگ در سال ۲۰۰۲ میلادی شد. او در حال حاضر به عنوان مدرس و پژوهشگر در دانشگاه‌های هامبورگ و فرای بورگ مشغول به فعالیت است. از وی مقالات و ترجمه های بسیاری در نشریات علمی به چاپ رسیده است.

یویا در اثر خود، روحیه مداراگری و تساهل را که از آن به «شکیبایی» تعبیر کرده، مورد بحث و بررسی قرار داده می‌نمونه و تا نکیه بر مفهوم «اجتهاد»، راههای پذیرش چنین مقوله ای را در اندیشه اسلامی نشان دهد. وی بهره‌گیری از برخی مفاهیم مطرح در اندیشه اجتهاد، همچون دیدگاه خطفه و صوابیه، از ساختار مداراگری و تساهل در اندیشه اسلامی سخن گفته است.

مطالعات ایرانی من و رومی، شمس تیزی، ترجمه و توضیح و ایلیام چیتک فونسی ویتا، ۲۰۰۳

پروفیسور ایلیام چیتک در سال ۱۹۳۳ در شهر مفلو و آیات کنتیک آمریکا به دنیا آمد. او تحصیلات دانشگاهی خود را در رشته کارشناسی هنر آغاز کرد. در دوران سالهای تحصیل به ایران مهاجرت کرد و تحصیلات خود را در رشته زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تهران در مقطع دکتری در ۱۹۶۳ به پایان رساند.

چیتک مدت پنج سال در دانشگاه صنعتی شریف به تدریس تاریخ خطی ایرانی اشتغال داشت. او پس از بازگشت به آمریکا به مدت سه سال به گروه ویرایش آثار و تصحیف آثار ابن کتیبه است. او از ۱۹۸۳ تاکنون به تدریس مطالعات دینی در دانشگاه کلمبیا بروک اشتغال دارد. وی آثار فراوانی به انگلیسی ترجمه کرده است که از جمله آنها می‌توان به «صحنه مساجد، آئین ۱۹۸۸» «مهنه‌نامه ملک اشرف» اشاره کرد. بیشترین دلمشغولی چیتک، پژوهش در تاریخ عرفان است.

کتاب بن و رومی، ترجمه و توضیح کتاب مقالات شمس تیزی، طرف شریفه سال ایرانی است. مقالات شمس از ارزشمندی است که حاوی سخنان شمس تیزی چهار دوره به نوبه و به تدریج است که بین او و مولانا رفته و به صورت یادداشت های پراکنده به جای مانده است. اهمیت این کتاب علاوه بر وسعتی آن بر این مطالعه تاریخ عرفان اسلامی، در فهم برخی ابهامات متونی و آشنایی با سرچشمه برخی از آثار مولوی می‌باشد.

تاریخ یعقوب و ذکر العلماء، الامنه والا فضل الدین نیوا افیاز، انظار الیه، علی بن زید البهقی، ترجمه، تصحیح و تحقیق یوسف الهادی، دمشق، دار الفکر، ۲۰۰۳

استاد یوسف الهادی، محقق عراقی تبار، متولد ۱۳۲۷ م می‌باشد.

کتاب ۱۲ سنال جهانی

۱۰ شهریور ۱۳۸۳
سه شنبه ۲ شهریور ۱۳۸۳
روزنامه اطلاعات

روزنامه اطلاعات
روزنامه اطلاعات
روزنامه اطلاعات

نگاه

دکتر مهدیه شریفی: زبان‌شناس و پژوهشگر

راهتان سفید ، تلاشتان پرثمر

الگوسازی، یکی از وظایف فرهنگ‌ها و مکاتب است و آنچه از این فعل انتظار می‌رود ایجاد تحول و تغییر و هدایت و راهبری است. الگوسازی بخش مهم از یک مدیریت از پیش سازمان‌ده برای رسیدن سامان‌های بهینه و کارآ است.

کتاب و کتابخوانی از آن هنگام که کنایت وارد عرصه فرهنگ و تمدن شد، خود زمینه‌ساز بستری شد برای رسیدن به الگوهای جدید، پرداختن به الگوهای پیش و طرح‌ریزی الگوهای پسین. اما از آنجا که بتدریج کتاب جای خود را به عنوان پدیده‌ای الگوپذیر - نه فقط یازبان - یافت، نیازمند مدیریت شد. مدیریتی که از یکسو مدعی فرهنگ و از سویی سامان‌ده اقتصاد بوده است. به همین واسطه است که کتاب هم در نقش پدیده‌های تولیدی و هم به عنوان ابزاری برای اهداف فرهنگی نشسته است. یعنی پدیدآورندگان آن، پیش از تولید، نیازمند شناخت خاستگاهها، ویژگی‌ها و تحولات آنی فرهنگی و هم معیارهای متعدد خوانندگان و طیف‌های متنوع و تأثیرگذار آنها در انتخاب هستند.

تحولات دنیای امروز، آستان انتخاب‌های جدید است. انتخاب‌هایی که خود به عنوان پدیده‌هایی تأثیرگذار نیازمند شناخت، پیش‌بینی و برنامه‌ریزی هستند.

به یقین انتخاب کتاب یا کتاب‌هایی به عنوان الگوها و الگوسازان فرهنگی و تولیدی، یکی از راهکارهای سازمان‌دهی و سامان‌دهی فرهنگی و اقتصادی است.

آنچه تاکنون در کشور عزیز ما، به عنوان انتخاب کتاب سال جمهوری اسلامی ایران اتفاق افتاده است، تلاش میمون و مبارک بوده است. تجلیل و تقدیر از پدیدآورندگان و تولیدکنندگان این زمینه باعث دلگرمی هرچه بیشتر آنها و فراخواندن دیگر تلاشگران، به این حوزه بوده است. هر یک از کتاب‌های انتخاب شده، چنانچه با دقت نظر، شناخت، ملاک‌هایی به نسبت مشخص، مدیریت‌ش‌یو و پیگیری پژوهش‌های پیوستار برای ارزشیابی فعالیت انجام یافته (چگونگی کتاب‌ها) باشند، منشوری خواهند بود برای یک نظم و نظامی فرهنگی جهت راهبری، تغییر و تحول، هدایت و ایجاد فضایی لازم برای انتخاب‌ها و حضورهای جدید.

چندسالی است که به عنوان داور در خدمت انتخاب کتاب سال بوده‌ام. با دعوت دوستان عزیز و دانشمندی به این وظیفه پرداختم؛ و اکنون دفعه‌ام شده است. هر سال از خود می‌پرسم آیا باز هم همان جلسات و فرم‌ها و بحث‌های گذشته را خواهیم داشت؛ اما این بار درباره کتاب‌هایی جدید و با تغییر یک یا دو تن از اعضای هیأت داور۱؟!

پژوهش و پژوهشگری را می‌شناسم و متأسفانه نمی‌توانم بدون نگاه پژوهشی به افعال و پدیده‌ها بنگرم. بدین ترتیب است که از کنار هم گذاشتن یافته‌ها به بررسی فرایند یک حرکت می‌روم. ارزشیابی می‌کنم و توصیه و در انتها خسته می‌شوم؛ یا دنیایی سوال برای یافته‌های بعدی و چگونگی هدایت مسیر این فرایند.

انتخاب کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در این چند سال اخیر که در میان گود بوده‌ام، همیشه برپایه ویژگی عدالت مداراست و این مایه شادمانی‌ام شده است. فرهنگستان دلسوخته و پرتلاش اساس کار خود

وی فارغ التحصیل رشته ادبیات عرب از دانشگاه بغداد و متخصص حوزه میراث فرهنگی و جغرافیای اسلام است. تلاش علمی‌وی به تحقیق و چاپ متون کهن اسلامی معطوف بوده و از جمله آثارش تصحیح کتاب الفتاوی ذکر علماء سمرقند، ترجمه و تحقیق «حدود العالم من المشرق الی المغرب»، ترجمه و تحقیق «فارس نامه» ابن بلخی، تحقیق «البلدان الباقیه مهدیاتی و تحقیق «الجماهر فی الجواهر» تألیف ابوریحان بیرونی است.

تألیف ابوریحان بیرونی است. اثر برگزیده وی «تاریخ بییهن» نگاشته ابوالحسن علی بن زبیبی - متوفی ۵۵۵ هجری - یکی از تاریخ کهن منطقه خراسان است. بییهن در این کتاب شرح حال و اطلاعات مهم درباره خاندان‌های بییهن، یوزب ساتات آن عصر آورده و بخشی از کتاب نیز به ذکر گزیده اشعار شاعران بییهن و احوال آنها اختصاص یافته است. اهمیت اثر تصحیح شده در نقل برخی متون کهن و بیابان مطالب منحصر به فرد آن است. کتاب تاریخ بییهن از منابع مهم پژوهشی در حیات اجتماعی و فرهنگی عصر سلجوقی به شمار می‌آید.

نخستین نگارگری‌های ایرانی، نسخه خطی کلبه و دمنه در اواخر قرن چهاردهم، برزاد اوکین، لندن، یونیورسیتی آئی بی، تورمس، ۲۰۱۳

پرفسور برزاد اوکین استاد هنر و معماری اسلامی در دانشگاه امریکایی فاهو است. او از سال ۱۹۸۰ در این دانشگاه به تدریس اشتغال داشته است. وی چندین سال در ایران فعالیت کرده و معاونت موسسه انگلیسی مطالعات ایرانی را عهده‌دار

گشت. از دیگر آثار او می‌توان به «مطالعه در هنر معماری ایران ۱۹۵۰-۱۹۵۵»، «معماری تیموری در خراسان»، «مطالعات اسلامی و غربی - ۱۹۷۷-۱۹۷۸» اشاره کرد.

این اثر تاریخ متن کتاب کلبه و دمنه را از طریق ترجمه‌ها و کارهای گوناگون بی‌می‌گیرد و نقاشی‌های زیبایی را که به همراه متن ما بوده به نمایش می‌گذارد. برزاد اوکین به هفت نسخه خطی از دوره‌های مختلفی

می‌پردازد. نسخه‌های خطی این دوره پیش از هر دوره دیگر از این جهت اهمیت دارد که می‌توان روابط آن‌ها را با یکدیگر و با نمونه‌های پیشین مقایسه و مورد تحلیل قرار داد. این نمونه‌های خطی همراه با شاهکارهای بلی نقاشی ایرانی ارائه شده است. دوره مورد مطالعه برزاد اوکین در این اثر یکی از هنرمنانه‌ترین دوره‌ها بود. دوره‌ای با تجربه‌گرایی بزرگ که توانست، الگوهای برای نقاشی‌های نسخ خطی قرن‌های آینده را فراهم آورد.

ساختار و معنی در اشعار فارسی و عربی قرون میانه، جولی اسکات میمنی، رانچ، ۲۰۱۳

دکتر جولی اسکات میمنی، استاد بازنشسته زبان فارسی در موسسه شرقی آکسفورد است.

وی آثار چندین در سوره‌زبان فارسی تألیف کرده است که از آن جمله کتاب شعر فارسی قرون میانه ریستون ۱۹۷۷، تاریخ نگاری فارسی تا پایان قرن دوازدهم، چمبرس ۱۹۹۳، ترجمه بحر القنانه از فارسی به انگلیسی، سانتا لیک، سپتی، ۱۹۹۱، ترجمه صفت یکتر، نظامی گنجوی - آکسفورد، ۱۹۹۵ است.

او در ویرایش آثار و معارف ادبیات عربی، رانچ ۱۹۸۸ نیز تبحر داشته است. جولی اسکات میمنی سردبیری مجله ادبیات خاورمیانه را عهده‌دار است.

اثر برگزیده‌ی کتاب ساختار و معنی در اشعار فارسی و عربی قرون میانه، تلاشی جامع و تطبیقی در ساختارشناسی شعر عربی و فارسی در قرون میانه است. اثر به بررسی اشعار جهان اسلام و شکل‌گیری و تکوین گونه‌های مختلف ادبی از آغاز تا قرن هفتم هجری می‌پردازد.

را بر حقوق پدیدآورنده یا پدیدآورندگان، معرفی اثر حاصل از این تلاش به جامعه و پسترسازی فرهنگی گذاشته‌اند. اما به جرأت می‌توانم بگویم که پس از انعام داور۱ همه تلاش و کار بیشتر جنبه نمادین دارد تا پتانسیل، پس، پیش از آنکه به الگوسازی نزدیک بشود به مدگرایی می‌انجامد.

توصیه بنده به دوستان گرانقدر و پرتلاشم در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی که همیشه شاهد خستگی‌ها و کارهای شبانه‌روزیشان بوده‌ام، این است که با انجام پژوهش‌هایی بنیادین و پیوستار به تجزیه و تحلیل آنچه تاکنون انجام شده است، پردازند و برای سازمان‌دهی و سامان‌دهی این حرکت مقدس از داده‌ها به ابزارها و ملاک‌های به نسبت مشخص برسند که به یقین باید پس از انجام جشنواره و به مدت یک سال تا شروع مجدد آن در سال آینده باشد. راهتان سفید، تلاشتان پرثمر!

موضوع جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، این روزها بسیاری را نگاهیارا به سوی خود جلب کرده است. در یک شبع این مثلث طلایی، ۷۰۰ داور بخش‌های مختلف این جایزه قرار دارند و در شبع دیگر مجموع کتاب‌های بیشتر به در یک سال گذشته و شبع سوم این مثلث پدیدآورندگان کتاب و صاحبان عرصه فرهنگ و هنر و ادب هستند. شبع داوران این جایزه کمابیش همچنان در سایه قرار دارند. با نزدیک شدن به زمان برگزاری مراسم اهدای جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شور و هیاهای این موضوع نیز به مراتب بیشتر می‌شود. برای

آگاهی از هدف‌ه ها و دیدگاه‌های اهالی فرهنگ و ادب و پدیدآورندگان آثار مکتوب به میان آنها تقسیم تا نظرات آنها را در این گزارش متعکس کنیم. عده‌ای از این تعداد که جزو پدیدآورندگان کتاب به حساب می‌آیند از بیان اظهارات خود عذرخواهی کردند. به جهت اینکه

کتاب‌هایشان در فهرست آثار راه یافته به مراحل پایانی این جایزه قرار دارد، عدد آنها تا حدودی موجه بود. در این بین به سراغ عده‌ای دیگر رفتیم که آنها نیز اظهار می‌داشتند که پیش از این حرف‌هایشان را با سبب اطلاع رسانی بیست و دومین دوره کتاب سال در میان گذاشته‌اند و دیگر ضرورتی احساس نمی‌کنند که باز هم همان حرف‌های قبل را تکرار کنند.

خبرگزاری‌های متعدد داخلی نیز در این باره پیش قدم شده بودند و بیشتر این اظهارنظرها را در سایت‌های خود متعکس کرده بودند. در این میان عده‌ای از این صاحبان نظر نیز با خود حسله به پرسش‌های ما پاسخ داده‌که لازم است در اینجا از آنها قدرهائی و شکر شود. در مجموع گزارش حاضر ترکیبی از اظهارنظرهای پیشین در سایت‌های مختلف و جزایب و اظهارنظرهای تازه از طرف قشری دیگر از صاحبان این عرصه است که خاصه برای این گزارش تهیه شده است.

حسن میرعبیدی: مؤلف و پژوهشگر

حسن میرعبیدی در یک نگاه کلی جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را در حمایت از پدیدآورندگان مؤثر می‌داند اما معتقد است که این نوع اهدای جوایز بهتر است از طریق بخش‌های خصوصی صورت گیرد. او می‌گوید فکر می‌کند اگر نهادهای خصوصی در این زمینه پیش قدم باشند تأثیر این نوع جوایز بیشتر باشد.

او همچنین می‌گوید، امیدوارم شایعه‌ای به نام ادبیات در این نوع انتخاب، ملاحظه شود، چون یکی از بخش‌های آفرینش در بخش ادبیات صورت می‌گیرد و حرف است این بخش قابل توجه از دیده‌ها پنهان ماند. میرعبیدی یادآوری می‌کند، البته انتخاب کتاب سال در زمینه ادبیات سنگین به نظر داوران محترم دارد و اگر نظر داوران در یک سال این باشد، که در شایعه ادبیات هیچ کتابی برگزیده و انتخاب نشود باید به نظر داوران احترام گذاشت. ولی نظر شخصی من این است که ادبیات هم به عنوان یکی از ستون‌های این جایزه محاط شود.

به‌الدین خرمشاهی

در ادامه به سراغ استاد به‌الدین خرمشاهی می‌روم و از او می‌خواهم نظر ات خود بر بیرون کتاب سال را بیان کند. او می‌گوید به نازگی حرف‌هایی را باروزنانه همسنگ بر زبان گذاشته‌ام و اگر بخوام هم می‌توانم بخش‌هایی از اظهارات را از آن منع برداشت کنم. با احترام به جهت پوئه ندایی اظهارات به‌الدین خرمشاهی بیرون جایزه کتاب سال از آن منع را با هم مرور می‌کنیم.

در این که کتابی به عنوان کتاب سال معرفی شود از اهمیت برخوردار می‌گردد. هم از نظر صاحبان کتاب، هم از نظر ناشر، هم از نظر اهالی توجیهی است و دلیل من مشاهده و تجربه است و شنیدن از این سو آن سو اینکه حتی بعضی از ناشران با ناری پایه صورت روی جلد تا سال‌های بعد هم اینکه فلان

کتاب کتاب سال شده است آن را متذکر می‌شوند و آن را امتیازی به شمار می‌آورند.

اینکه آیا صرفاً بر اثر تبلیغات به اینجا رسیده‌اند و دشمنان دست کاری شده‌اند یا نه باید بگویم اگر جانب انصاف را فرور نگذاریم بیش از ۹۰ درصد کتاب‌های سال آثار ارزشمندی در رشته خود است و گرنه این نام و آبرو در میان اهل کتاب پیدا نمی‌کرد.

حرف‌های خرمشاهی درباره عدم اعلام اساسی هیأت داوران هم شنیدنی است. درباره ذکر شدن اساسی هیأت داوران دو بخش وجود دارد، یکی اینکه تقریباً عملی نیست و بخش دیگر اینکه به مصلحت نیست. عملی نبودن به خاطر اینکه ۷۰۰ نفر از استادان دانشگاه و برجسته ترین محققان و فرهنگ سالاران ما این کتاب‌ها را ارزیابی می‌کنند و متعکس کردن نام آنها فهرست بلندبالایی خواهد شد و مشکل دیگر را به وجود می‌آورد و احتمال پارتی بازی و دوست‌بازی و دیدن دم دوستان بالای می‌گیرد. یعنی وقتی معلوم شود که کسی ۲۰ سال یا بیشتر است که در رشته کلیات یا ادبیات بازی‌اشناسی یا یکی از هنرها داور است باعث می‌شود که کسانی که دم بخت هستند یعنی اثری در یکی از رشته‌ها منتشر کرده‌اند و در محدوده کتاب سال می‌کنند خواه ناخواه پیدا و پنهان به تکاپو بیفتند و بخوانند نظر مساعد داور را داوران را جلب کنند. به هر حال تماسبات از حالت سالمی که در شیوه پست‌برده است بهتر نخواهد شد.

تتمت سلامت انتخاب آثار بخشی دیگر از حرف‌های خرمشاهی در گفت‌وگو با من یاد شده است که می‌گوید: اینکه چه ضمانتی برای سلامت داوران وجود دارد. پاسخ بنده این است که چه ضمانتی برای اینکه دستاری به دانشجویی نمره می‌دهد وجود دارد که آن نمره درست و مصدقانه باشد. تازه در میان‌های هادی دانشگاهی که استاد هست مگر در مورد نوا دلی در اینجا چند استاد و این هم مهم است که داوران همدیگر را نمی‌شناسند. یعنی هر کس نظر خودش را با پر کردن نامه ارزیابی اعلام می‌دارد و نمی‌داند که نظر دیگران چیست. از مجموعه آرای ارزیابی است که کتابی مثل اعلام می‌شود. من قبول می‌کنم که امکان است دو کتاب در یک زمینه قیولی بیآورند و در اینجا سازمان برگزار کننده مراسم کتاب سال است که یکی از آنها را بر می‌گزیند تا آنجا که من می‌دانم ساله از این قرار است. شاید در پاسخ بگویند کتابی را که نمره بیشتری آورده بوده کتاب سال اعلام کرده‌اند. چند احتمال اینکه دو کتاب عملاً نمره واحد بیآورند خیلی زیاد نیست.

وی در مورد داوران خود در این دوره از کتاب سال اینکه نام خود را اعلام می‌کنم قدری بی‌احتیاطی است ولی نمی‌گویم که در چه رشته‌هایی داور هستم. من در مجموع به خاطر اینکه از دور و نزدیک به مدت ۲۰ سال است که با روند کتاب سال آشنا هستم و همکاری دارم. موارد تابسیانم را داندگ می‌پایم. اما ساله همسنگی کرده‌ ام. این است که در بعضی رشته‌ها آلفد. کتاب کم منتشر می‌شود که جایزه کتاب سال به اغلب کتاب‌های می‌رسد. مثل رشته زیست‌شناسی یا دقیق‌تر بگویم برخی‌های زبان‌شناسی یا اصولاً مرجع‌ها در هر رشته‌ای.

خرمشاهی در پاسخ پوئه ندایی منی به اینکه چرا بعضی از روشنفکران در قبال سخت و سلامت گوش کارها ما در کتاب سال موضع می‌گیرند و افکار دارند، گفت: مقداری از این موضع گیری از نشانستن روند داوران است. مقداری هم از این پیش زمینه یعنی مامدت که کمتر کاری را دیده‌ام که بدون دوست بازی و پارتی بازی امورش گذاشته باشد. دیگر اینکه دولت برگزار کننده آن است و چنین تصویر می‌رود که دولت با کتاب‌های همسبب اهداف خود بیشتر موافقت دارد. ولی در پاسخ می‌توان به این نکته اشاره کرد که ۷۰۰ داور، تعداد قابل توجهی است و همین تنوع آرا و کثرت داوران به میزان قابل توجهی می‌تواند اعتماد آفرین باشد. در ادامه این صحبت‌ها به‌الدین خرمشاهی تأثیر جازه‌ها در تشویق و رشد

فرهنگی و سلامت داوران در بخش خصوصی را چنین ارزیابی کرد: من شخصاً مطمئن نیستم در هر دو جا ممکن است داور کتاب را انتخابنده ارزیابی کند. زیرا با اینکه کتاب‌ها روبه‌روست و وقت هم کم دارد. در بخش خصوصی هم کمیود تعداد داور به این مشکل دامن می‌زند. هر انسانی از سه چهار ساله تا نزدیک صدمه‌اگ به ناید و تشویق دیگران نیازمند است. چون که بنده در یک زمانی گفته‌ام، کس داور کار خویش نتواند بوده‌هر کس یوه آنکه دیگران می‌گویند. آدم‌ها هر چقدر در مورد کار خودشان انصاف به خرج بدهند و واقع بین باشند خودشان به خودشان سخت نمی‌گیرند و از این که عده‌ای غالباً ناشناس بدون حب و بغض ادایش حب بدون اشکال است. امکنتر اینکه بدون عدول از انصاف به کار او نمره می‌دهند می‌تواند برای او خوشبایند باشد و او را در ادامه مسیرش دلگرم سازد.

شور و شغب برندگان جایزه نویل و جایزه مهم دیگر که همه از بزرگان علم و هنرند نشان از همین سانه دارد. چرا که جایزه به معنای تأیید است و انسان به تأیید دیگران هم نیازمند است.

وی درباره عدم توجه جایزه کتاب سال به ادبیات افروذ، قبول می‌کند که در مورد ادبیات کم گفتنی شده است و عفتش کثرت کارهای ادبی است و دیگر سخاسار و سرست خود آثار که خیلی به مسائل جاری زندگی و سیاست‌های روز و امواجبات مردم بستند می‌سنگن است به اصطلاح از خط‌های فرمز عبور کند و این سانه در مورد کتاب‌های تحقیقی و هنری کمتر به وجود می‌آید.

به هر روی کثرت آثار ادبی نیازمند داوران خود مؤلفان است و همین افراد باید در مورد آثار خود داوران کنند. وی در پایان گفت: من این مشکل عمل را تأیید نمی‌کنم. در ادامه گزیده‌ای از نظر سنجی‌های ستاد اطلاع رسانی بیست و دومین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را با هم مرور می‌کنیم. نکته قابل توجه در این اظهارنظرها وجود نظرهای موافق و مخالف با موضوع جایزه کتاب سال است که به این مجموعه اظهارنظرها خصوصاً جنبیده است. مجموع نظر سنجی‌های ستاد پایه شده پیش از این موارد بوده که در این گزارش تنها به نمونه‌هایی از آنها اشاره شده است. همچنین در ادامه بخشی از نظر سنجی‌های بیرون کتاب سال توسط عده‌ای از خبرگزاری‌های داخلی همچون ایسا، مهر، میزان فرهنگی … آمده است که می‌تواند متکمل این مجموعه اظهارنظرهای مختلف بیرون موضوعی واحد (کتاب سال) باشد.

کریم امami

کریم امami مترجم و از داوران اولیه کتاب سال گفت: برگزار کنندگان کتاب سال خودشان هم واقفند. محذوری دارند که به خاطر آن نتوانسته‌اند. به منظور روشن و صریح در بعضی دوره‌ها به زمان جایزه بدهند. کریم امami درباره کتاب سال جمهوری اسلامی داوران و معیارها به‌صورت شفاف از برگزار کنندگان کتاب سال گفت: در این باره نمی‌توانم اظهار نظر کنم و در وضعیتی هستم که بهتر است خیلی سرو صدا نکنم. در این خصوص از دوستان دیگر می‌توانید پرسید.

وی در پاسخ به اینکه چرا به ادبیات داستانی و شعر معاصر در طول ۲۲ دوره برگزاری کتاب سال بی توجهی شده است، گفت: حتماً به دلیل اینکه در انتخاب کتاب سال نمی‌توانند به زمان جایزه بدهند. عنوان شده. با این اقدام تشویق کردند تا جوایز ادبی مثل مهر گل و گلشنی شکل بگیرد و حتماً به این دلیل بود که این جوایزها را بتوانند. او دربارهٔ اعمال نظر درونی داوران این انتخاب اظهار داشت: البته من نمی‌کنم که نباید این صحبت‌ها را بکنم. ولی به هر حال، به نظرم در برخی‌ها که داوران انجام می‌شود اعمال شایع صورت نمی‌گیرد که به یک کتاب خاص جایزه تلقین گیرد. داوران کار خودشان را می‌کنند. اما وقتی به یک نظر مشرق

ارزش ملی یک مثلث طلایی

جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و نگاه کارشناسان

^[1] مثلث طلایی، ۷۰۰ داور بخش‌های مختلف این جایزه قرار دارند و در شبع دیگر مجموع کتاب‌های بیشتر به در یک سال گذشته و شبع سوم این مثلث پدیدآورندگان کتاب و صاحبان عرصه فرهنگ و هنر و ادب هستند

^[2] شعله‌ور می‌گردد. هم از نظر صاحبان کتاب، هم از نظر ناشر، هم از نظر اهالی توجیهی است و دلیل من مشاهده و تجربه است و شنیدن از این سو آن سو اینکه حتی بعضی از ناشران با ناری پایه صورت روی جلد تا سال‌های بعد هم اینکه فلان

رسیدند، مقامات بالای هسته که صلاحیتها و سیاست‌هایی را اعمال می‌کنند و ممکن است کفایتی که دوران برای دریافت جایزه و نظر ده باشند، اصلاح‌ناگذاشته و این‌طور اعمال نظر شود.

احمد سیحی

احمد سیحی گفت: مراسم کتاب سال با افزایش رزیت‌ها و شاه‌های تخصصی در سال‌های اخیر و اهدافی جایز متعدد نقش مهمی در توسعه کیفی حوزه مکتوب ایفا کرده است.

سیحی با تبلیغ و ترویجی مراسم کتاب سال را گسترده توصیف کرد و افزود: این مراسم حتی در زمینه اطلاع‌رسانی و معرفی آثار مؤلفان نقش مهمی ایفا می‌کند.

وی به جایگاه مناسب جایزه کتاب سال در میان مخاطبان اشاره کرد و گفت: جایزه‌های برگزیده این رویداد عموماً مورد قبول جامعه فرهنگی و علمی کشور است.

موضوع کتاب فرهنگ آثار صریح گردانان مراسم کتاب سال دار و اگر هم اعتراضی قابل بحث باشد باید به آن توجه شود.

وی بیروم توسعه فرهنگ نقد در کشور اشاره کرد و افزود: اگر منتقدان با صلاحیت کتاب‌های سال را نقد کنند دوران مراسم کتاب سال بهتر می‌تواند آثار را ارزیابی کند.

سیحی در ادامه گفت: نقد، نقش مهمی در هدایت مخاطبان و توسعه دوری در حوزه کتاب دارد که مسؤولان با توجه به این مؤلفه‌ها، نحوه نقد را در کشور گسترش دهند. وی تصریح کرد، یک داور و مراسم کتاب سال ممکن است نتواند همه آثار مکتوب را مطالعه کند اما با مطالعه نقد آن آثار که کوتاه و مختصر است می‌تواند به راحتی وجوه مختلف اثر را بشناسد.

محمدرضا یوسفی

محمدرضا یوسفی، نویسنده کتاب کودک و نوجوان، برگزاری مراسم کتاب سال را رویدادی مهم در حوزه مکتوب عنوان کرد.
این نویسنده اظهار داشت: این مراسم تأثیر مهمی در گسترش کمی و کیفی حوزه ادبیات کودک و نوجوان داشته است.

وی بر لزوم مشارکت جدی تمام نهادها و سازمان‌های دولتی و غیر دولتی مرتبط با کتاب در مراسم کتاب سال تأکید کرد و افزود: اگر دامنه مراسم کتاب سال افزایش یابد، تحولات بیشتری را در حوزه فرهنگ شاهد خواهیم بود.
مراسم کتاب سال تأثیری صعب بر هنر، ادبیات و فرهنگ کشور در خود دارد است. این رویداد فرهنگی در میان اهالی فرهنگ از اعتبار ویژه‌ای برخوردار است.
مؤلف خاطرنشان کرد مراسم کتاب سال با تشریح مؤلفان، نثران و مخاطبان می‌تواند به رشد کیفی و محتوایی حوزه نشر کمک کند.

حسین زاهدان مدیر انتشارات ققنوس

امیر حسین زاهدان مدیر انتشارات ققنوس گفت: اختصاص جایزه در حوزه فرهنگ به ویژه در بخش نشر فنی نسه حرفگی ارزشمند و مبارک است. جایزه کتاب سال نیز با توجه به سابقه و ارزش آن در رتبه جایزه مهم حوزه نشر به شمار می‌آید.

وی افزود: اصنامت بحث جایزه کتاب سال در بین مطوعات و رسانه‌های گروهی فارغ از اظهار نظرهای موافق و مخالف در سطح خوبی انعکاسی پیدا کرده که این خود نشان‌دهنده اهمیت و اعتبار این رویداد فرهنگی در میان جامعه علمی- فرهنگی است.

حسین زاهدان در ادامه به تأثیر جایزه کتاب سال در شمارگان و فروش کتاب برگزیده اشاره کرد و گفت: معمولاً اهدافی جایزه کتاب سال در بخش روان و ادبیات بافت می‌شود که کتاب برگزیده در جامعه با اقبال و فروش خوبی روبه‌رو شود اما در دیگر حوزه‌های آثار متفاوت است.

وی در ادامه اظهار داشت: در طول سال در رشته‌های مختلف به ویژه در بخش ادبیات، شعر و رمان جایز مختلفی داده می‌شود اما جایزه کتاب سال در مقایسه با این جایز از اهمیت و اعتبار بیشتری در میان اهالی فرهنگ

برخوردار است.

حسین زاهدان در پایان اطلاع‌رسانی و توجه مطبوعات و رسانه‌های گروهی به ویژه خبرگزاری‌ها را نسبت به مراسم کتاب سال مثبت ارزیابی کرد و خواستار تداوم و استمرار این حرکت شد.

رضا هاشمی نژاد، مدیر نشر آفت

رضا هاشمی نژاد، مدیر نشر آفت، در سال‌هایی که جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در حوزه ادبیات اهدا نمی‌شد، ضربه بزرگی به ادبیات ما وارد شد و ایجاد فضای منفی کرد.

رضا هاشمی نژاد، مدیر نشر آفت با اشاره به این مطلب، افزود: به نظر منحتگری‌ها و پایین بودن تحمل‌هاست که در مراسم کتاب سال مشکل ایجاد می‌کند، نه اینکه برخی می‌گویند چرا سیستم دولتی در این برنامه‌ها شرکت می‌کند و به کتاب جایزه می‌دهد، اصلاً وظیفه دولت است که چنین برنامه‌هایی را برگزار کند و باید خیلی بیشتر هم سرمایه‌گذاری کند.

مدیر نشر آفت در ادامه گفت: به اقتضای من پشتیبانی دولت خصوصاً در زمینه چاپ جشن مهرگان، جایزه یگان و دیگر جایز خیلی بهتر است چون که به هر حال سلیقه‌های مختلف را پوشش می‌دهد. در ادبیات ما یک سلیقه نداریم و نکتی است که اصعبت می‌یابد و افزایش جایز و حمایت دولت از این حرکت‌ها را بیشتر می‌بینیم.

مدیر نشر آفت درباره جایزه انتخابیه نثران و کتابفروشان تهران به کتاب‌های منتشره در یک سال گفت: زمانی این بحث مطرح بود که انتخابیه نثران در هر سال یک جایزه کتاب سال اهدا کند، اما نمی‌توان به چه دلیل این بحث‌ها مسکوت ماند. ولی فعالیت‌ها جابه‌جا که از طرف برخی از نثران و با اقدام یک باوری خیر انجام می‌شود تنها جایزه‌ای است که از طرف برخی از نثران اعطایی شود.

هاشمی نژاد درباره حمایت ایستادها از انتشار کتاب گفت: من این کار را درست می‌دانم و متفق نیستم. در ایران اسپانسر ما برای چاپ کتاب سرمایه‌گذاری نمی‌کنند، برای حوزه‌ای که تولید نمی‌کنند، ممکن است برای چاپ‌های دوم و سوم یک کتاب کمک کنند ولی برای چاپ اول خیلی بعید است. مگر این که کتاب دارای ویژگی باشد که پیش از انتشار تصویر روشنی از سرمایه‌گذاری بر روی آن در ذهن اسپانسر نقش بندد. مثلاً شرکت «ورنگا» اسپانسر دارد و با ترف کبودگوش و نوجوان شد. از انتشار این کتاب حمایت مالی کرد. ولی من فکر می‌کنم اگر آنها هم این کار را کرده‌اند و گزینه ترجیح فرهنگی‌شان بوده که دست به این کار زده‌اند و گزینه ترجیح می‌دهند برای بازیکن‌های تیم ملی صرف هزینه کنند. شرکت‌هایی که در بین نشر تحصیل کرده و روشنفکر فروش و بازاریابی دارند مثل «لوازم التحریر» آنها می‌توانند در این عرصه موفق باشند.

وی تصریح کرد: من نقش حضور اسپانسر در انتشار یک کتاب را شرکت‌بندی نمی‌دانم یعنی اگر حد تبلیغ نباشد و عرف جامعه نیست به آن عکس‌اعمال نشان ندهند، اصلاً بد نیست. به نظر من چرا ما نباید از اقتصاد راد خدمت هنر و فرهنگ به کار ببریم؟ وقتی می‌بینیم که اقتصاد نشر ما بیچار است چرا پشتیبانی‌های اقتصادی را از نشر درج کنیم؟

مکتب ابرج ملک محمدی، استاد دانشگاه تهران

مکتب ابرج، ملک محمدی استاد دانشگاه تهران و مؤلف برگزیده هفتصدمین دوره کتاب سال گفت که مراسم کتاب سال پاسخگوی انتقارات فرهنگی مخاطبان کتاب است. وی گفت: جایز این رویداد فرهنگی اعتبار و ارزش آثار علمی را در سطح جامعه افزایش می‌دهد.

این استاد کتاب منتخب سال را آثاری تأثیر گذار در سطح جامعه عنوان کرد و گفت: اما مسئله برخی از نثران این آثار را در اینراها ناکه داشته و با افزایش درخواست مخاطبان با قیمت‌های گزافی می‌فروشدند.

این استاد دانشگاه خاطرنشان کرد: کمبود و رکود کتاب‌های منتخب مراسم کتاب سال، مخاطبان نیازمند را

پلاکرتیف و سر در گم می‌کند.

ملک محمدی خواستار توسعه تعداد جایز مراسم کتاب

سال شد و گفت: «جایز تأثیر گذار این رویداد فرهنگی باید به همه

کتاب‌های سال ۲۲

رشته‌های تخصصی نعلق کرد:

وی به نحو تفاوت دوران مراسم کتاب سال اشاره کرد و افزود: دآوری‌های این عرصه معمولاً به دور از سلیقه‌های شخصی و مصطفی‌گرایه بوده است.

این استاد دانشگاه بر لزوم استفاده از نتایج علمی و تحقیقی و علمی مراسم کتاب سال به صورت مستمر و سایه‌تله تأکید کرد و اظهار داشت: گزیده‌های این کارشناسانه متجان مراسم کتاب سال می‌تواند جنبه مثبت زیادی در حوزه فرهنگ مکتوب در برداشته باشد.

وی گفت که شکل‌گیری مرکز با انجمنی از برگزیدگان ۲۲ دوره مراسم کتاب سال می‌تواند ضمن پاسخگویی به نیازهای مخاطبان، امکان گسترش کمی و کیفی مراسم کتاب سال و در نهایت فرهنگ کتابخوانی و مطالعه را فراهم کند. ملک محمدی مراسم کتاب سال را اقدام مؤثری از جانب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در راستای تخصصی شدن و شایسته‌سالاری عنوان کرد.

مکتب ضیاء، موجد شاعر و استاد دانشگاه

مکتب ضیاء، موجد شاعر و استاد دانشگاه، مراسم کتاب سال را جریان نهادهای جدی در حوزه فرهنگ دانست.

موجد افزود: مراسم آهدای جایزه کتاب سال، چرایی هلدیفند و بی‌فرض است که بر اساس ضوابط شکل گرفته و روابط تقابلی در آن اهنایی است.

مؤلف کتاب مطلق موهبت گفت: جایز مراسم کتاب سال در سال‌های گذشته به نحو مصطنعی تقسیم شده است. موجد معتقد است که مراسم کتاب سال جایگاه خود را در میان مخاطبان مؤلفان و ناشران یافته است.

این نویسنده تصریح کرد: مخاطبان نگاه جدی‌تری نسبت به آثار برگزیده مراسم کتاب سال دارند، وی بررسی کارشناسانه و دقیق ریویزی‌گری دوری مراسم کتاب سال داشت و نامه‌ها، داد ووزارت فرهنگ و ارشاد ملی را جمع‌آوری آری «۱۰۰۰۰ نفر بخش مؤثری در فرهنگ و ارشاد ملی».

موجد به تأثیر مراسم کتاب سال با توجه به وسعت و امکان‌پذیرست.

سایر جایزیه که در حوزه فرهنگ به آثار مکتوب نعلق می‌گیرد اعتبار و ارزش بیشتری دارد. موجد به تأثیر مراسم کتاب سال در توسعه کمی و کیفی حوزه مکتوب اشاره کرد و افزود: این جایزیه می‌تواند شمارگان آثار مکتوب بارز را افزایش دهد.

در پایان با نگامی به مجموع اظهار نظرهای بیان شده، پیرامون موضوع جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران توسط کارشناسان و صاحبان نظر، موجد اظهار داشت: «به این نتیجه نرسیدیم که همگان بر سر ماعت قضیه (اهدای جلوه کتاب سال) توافق نظر دارند و نفس این قضیه را فنی نسه ارزشمند و قابل ستایش می‌دانند، اما آن‌ک گفته‌هایی که بعضی از آن کارشناسان و صاحبان نظر دارند، مشخصاً نکرده‌اند، ما را دچار چوب‌های حاکم بر این جایزه است. اینکه لقب خوانان و تفاسف و شدن جنه‌های مناسبتی آن‌ا هستند، چیزی شبیه پاسخگویی به افکار عمومی است که همانا مخاطبان آثار و بنیادآورندگان آنها هستند. لحاظ‌شدن مغزله ادبیات به عنوان یکی از اصول این جایزه و انتخاب ملی نیز یکی دیگر از دفعه‌های اهلی فرهنگ واقع بود که از زبان بسیاری از افراد یادشده به آن اشاره شد.

تیم و تدوین اظهار نظرهای بیان شده در این فرصت یقیناً باید نگر همه دفعه‌های اهلی فرهنگ در این امر و بود نیست، تنها گزارشی فهرست‌وار از مجموع اظهار نظرها و دفعه‌های کارشناسان و صاحبان نظر در این باره است. فرصت دسترسی به بسیاری از کارشناسان و صاحبان نظر خیره این عرصه در این مجال تک‌فارم نشده و بسیاری از اظهار نظر‌های بیان‌شده در رسانه‌های مختلف نیز به لحاظ حجم کارها در این مجال نگنجد. اسپانسر و آینده فرصت فراهم شود تا همه صاحبان نظر و کارشناسان این عرصه مشروح نظرات خود را با جزئیات کامل تری بیان کنند تا این سله‌ا از زاویه‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گیرد. چالش‌های لازم شکل گیرد و جریان‌سازی سالم از این طریق توسعه پیدا کند.

ضیاء موجد

محمدرضا یوسفی

امیر حسین زاهدان

رضا هاشمی نژاد

در طول دو دهه برگزاری کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، کتاب کودک و نوجوان به عنوان بخشی از حوزه ادبیات بود که با ضوابط حاکم بر این بخش در کتاب سال مورد ارزیابی قرار گرفت؛ در حالی که این ضوابط نمی توانست پاسخگوی واقعیت‌های حوزهٔ کودک و نوجوان باشد. نتیجه این کم‌توجهی به کتابهای کودک و نوجوان آن شد که سهم کتاب کودک و نوجوان در کتاب سال کمتر از ۱۰ درصد باشد.

علاوه بر تفاوت کتاب‌های کودک و نوجوان با بزرگسال به لحاظ محتوا و زبان که متناسب با ویژگی‌های مخاطبان و گروه‌های سنی آنها پدید می‌آید، نقش مهم و مؤثر تصویرگران و دیگر کتاب‌آفرینان در کنار نویسندگان این حوزه در کتاب سال همواره مورد غفلت و بی‌توجهی واقع شده است. حتی به شکل تصویرگری، صفحه‌آرایی، طراحی جلد و سایر ویژگی‌ها نیز در کتاب‌های کودک و نوجوان اهمیت کمتر از متن ندارد. بنابراین در این حوزه باید دیگر پدیده‌آوردندگان کتاب نیز تشویق شوند نه فقط نویسندگان

این حقیقت و این ضرورت‌ها همواره از سوی نویسندگان، ناشران و فعالان کتاب کودک و نوجوان گفته و نوشته شده است تا اینکه در دو سال اخیر اتفاق خوشایندی رخ داد و کودک و نوجوان در کتاب سال در بخش جداگانه قرار گرفت و به گروه‌ها و موضوع‌های متعددی تقسیم شد که آخرین آن بخش دین بود.
اسامال در بیست و دومین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران بخش کودک و نوجوان با پنج گروه داستان، شعر، علوم و فنون، و هنر و دین یا معیارهای مطابق با هر گروه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

با عرفان نظر آهاری، علیرضا حافظی، منوچهر اکیرلو، علیرضا مهدوی و سیدعلی حمده رفیعی که به ترتیب سرگروهی داورى شعر، داستان، علوم و فنون، و علوم انسانی و هنر و دین را بر عهده داشته‌اند درباره مسائل کتاب سال کودک و نوجوان، نیازها و تأثیرات آن گفت‌وگو کرده‌ایم.

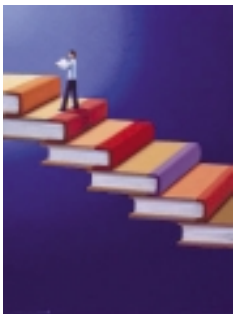
عرفان نظرآهاری: ضرورت فرهنگ‌سازی

عرفان نظر آهاری می‌گوید:مانی‌توانیم از مخاطبان واقعی کتاب‌های کودک و نوجوان انتظار داشته باشیم که در جریان اخبار و مطالب کتاب‌سال باشند. اما نویسندگان، ناشران و متولیان امر نمی‌توانند نسبت به این امر بی‌توجه باشند. در حوزه شعر کودک و نوجوان ناشران خصوصی و دولتی، کمتر کتاب‌های جدی منتشر می‌کنند و کتاب سال می‌تواند کمک کند تا ناشران تمایلی بیشتری برای انتشار کتاب‌های شعر جدی کودک و نوجوان داشته باشند و کارهای ماندگارتری را در کنار کارهای اقتصادی خود قرار دهند. کتاب سال برای پدیدآورندگان هم اثرانی دارد البته نه از لحاظ مالی بلکه از این جهت که در یک فضای فرهنگی قرار می‌گیرند. در واقع ما نیازمند یک فرهنگ‌سازی و نظام فکری مناسب در این زمینه هستیم. نظر آهاری درباره تخصصی شدن بخش کودک و نوجوان

کتاب سال می‌گوید: هر چه تخصصی کار شود و گروه‌ها از یکدیگر تفکیک شوند، بهتر است؛ تقسیم‌بخش کودک و نوجوان به پنج گروه اتفاق خوبی است که در سال‌های اخیر رخ داده اما اشکالی که هنوز در داورى کتاب سال کودک و نوجوان وجود دارد، این است که این بخش باید به گروه‌های خردسال، کودک و نوجوان تفکیک شود که البته این امر نیازمند زمان است و زمان لازم دارد تا توانیم حقانیت آن را ثابت کنیم و با معیارهای دقیق هر حیطه آثار بررسی شود. هر چه موثکافانه‌تر و انتقادی‌تر با کتابهای کودک و نوجوان برخورد شود، موفق‌تر خواهیم بود. این یکی از وجوه توجه به نسل کودک و نوجوان و نسل آینده است.

نظر آهاری درباره داورى کتاب سال می‌گوید: داورى کتاب در هر جا که صورت بگیرد، دولتی، غیر دولتی، کودک و نوجوان و با بزرگسال کاری متفاوت است البته نه از آن جهت که ممکن است به خطایقتدیا به خاطر نگاه دیگران بلکه به این لحاظ که فرد خودش را در معرض یک آزمون دشوار قرار می‌دهد. برخلاف عده‌ای که داورى را امری بیرونی می‌دانند، معتقد داورى یک ماجرای کاملاً درونی و اخلاقی است. فرایندی که داور، باره‌ای از صفت‌ها را در خودش تقویت می‌کند و بعضی صفت‌ها را در خود تضعیف می‌کند. در هر داورى شخص بیش از اینکه نگران نگاه دیگران باشد باید نگران داور اولی و ابداً باشد. هر داورى هر چند هم سالم و دور از شائبه باشد، باز هم نشان‌دهنده سلیقه یک گروه خاص است؛ بنابراین چه خوب است که نگاه‌های متنوع و متفکری حضور داشته باشند. ای‌کاش جامعه ما به آن حد از بلوغ و رشیدیافتگی برسد که بتواند داورى‌های مختلف و نتایج آنها را پذیرد. طبیعی است که ما هیچ وقت نمی‌توانیم یک داورى داشته باشیم که همه افراد از آن رضایت داشته باشند. افرادی هستند که با هر داورى سر ناسازگاری دارند بخصوص با آن داورى که دولتی باشد. این افراد با اعتراض اعلام هويت می‌کنند. آنها به نحوه و معیار داورى کاری ندارند بلکه نگران تلاش‌های دولتی در پشت داورى هستند. هر چند گاهی خود این افراد در داورى‌ها حضور داشته‌اند و از نزدیک حایطه‌ها را دیده‌اند، اما دست از پاروای سیمایشی‌ها برداشته‌اند. بنابراین هر چه تعدد و تنوع جایوه‌ها بیشتر شود، در مجموع برای جامعه بهتر است و کمک می‌کند که ما تنوع و تکثر آرا را پذیریم. برای داورى‌ها احترام قائل شویم و هر نتیجه‌ای را که به دست آمده پذیریم. فکر می‌کنم جامعه ما آماده به این سمت و سو می‌رود.

وی با اشاره به سیر کیفی کتاب‌های کودک و نوجوان می‌گوید: مسیر کتابهای کودک و نوجوان مسیر پرفراز و نشیبی بوده و هر چند سابقه طولانی ندارد اما آثار زیادی منتشر شده است. طبیعی است که این مسیر، برای عده‌ای ساده‌ا پریشمی شده که توانسته‌اند از آن عبور کنند و سودهایی را به دست

کودکان و نوجوانان؛ حقیقت‌ها و ضرورت‌ها

آورند. افرادی که چندان به کودک و نوجوان اهمیت نمی‌دهند و کودک و نوجوان ورشد فرهنگی برای آنان مسأله نیست. در مقابل عده‌ای با اعتقاد و راه این کار شده‌اند و کارهایی در این حوزه انجام شده است. در واقع کتاب کودک و نوجوان بازارى است که همه جنبی در آن پیدا می‌شود اما میزان آثار بازارى کمتر از آثار ضعیف است. این دلایل مختلفی دارد که یکی از دلایل مهمش اقتصادی است. اینکه ناشران حاضر نیستند کتاب‌های خوب و باکیفیت منتشر کنند. در واقع سطح سابقه و فرهنگ ما برای تشخیص کتاب خوب بالا رفته است. باید این سطح فرهنگ و سلیقه بالا برود تا آثاری جدی با تصویرگری، شکل و طراحی خوب و باکیفیت مورد توجه قرار گیرد. ناشر کار ضعیف منتشر می‌کند، خریدار کتاب ضعیف است. کودکان و نوجوانان همان کتاب‌ها را می‌خوانند و این یک دور و نرسدلس باطنی را به وجود می‌آورد که نمی‌توان گفت مقصر کیست؛ شاید همه ما اندازه‌ای مقصر باشیم.

به هر حال وضعیت کتاب کودک و نوجوان نه خیلی نامیدکننده و نه خیلی امیدوارکننده است. خیلی رشد فرایند‌های نداشته‌ایم اما دچار بحران هم نیستیم. اتفاق و بحران در این راه کتاب‌هایی منتشر می‌شود.

علیرضا حافظی: کتاب‌های ترجمه و موضوعات تکراری

علیرضا حافظی کتاب سال را معیاری برای سنجش کیفی آثار در هر حوزه می‌داند و می‌گوید: در کتاب سال به خاطر اینکه کتاب‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، می‌توانیم یک تصویر از کتاب‌های داستانی منتشر شده در یک مقطع زمانی داشته باشیم. کتاب‌های داستانی حوزه کودک و نوجوان رشد قابل توجهی را نشان می‌دهد. البته کتاب‌ها از نظر کیفی نسبت به وجه کمی رشد بسیار کمی داشته‌اند. یک بخش از کتاب‌های داستانی، کتاب‌سازی است که نمی‌توان آنها را به عنوان ادبیات مناسب خارجی ترجمه می‌شود که قابل قبول است. اما بندرت یک اثر ترجمه‌ای، زبان مناسب مخاطب کودک و نوجوان را پیدا می‌کند و رسیدن به یک زبان قابل قبول برای این مخاطبان یک مشکل است. بخش دیگر کتاب‌های تالیفی است که متأسفانه بخش قابل توجهی از تألیفات ما از حداقل ضوابط و فنون داستان‌نویسی می‌بهراند. و به لحاظ داستانی و ادبی معیوب هستند. وضع آفرینش و تولید ادبی کودک و نوجوان چندان مطلوب نیست. هر چند نسبت به سال‌های قبل بهتر شده است. اما بندرت می‌توانیم نمونه‌ای قابل مقایسه با آثار خارجی پیدا کنیم. از نظر انتخاب موضوع هم نویسندگان خلاقیت لازم را نشان نمی‌دهند و موضوعات تکراری و کلیشه‌ای است.

حافظی برگزاری کتاب سال را مؤثر و مفید می‌داند و می‌گوید: این فکر که آثار بررسی می‌شود و دوران دست به انتخاب می‌زنند انگیزه ایجاد می‌کند. کتاب سال هم برای نویسنده نوعی تأیید فعالیت و مایه تشویق است. افرادی هم که توقع برگزیده شدن دارند سعی می‌کنند کارشان بهتر شود.

حافظی درباره تفکیک بخش کودک و نوجوان به گروه‌های تخصصی می‌گوید: تقسیم این بخش به حوزه‌های تخصصی، کار درست و مؤثری است و امکان ارزیابی دقیقتر آثار را فراهم می‌کند. همچنین حق نویسندگان بهتر ادا می‌شود. تخصصی شدن موجب می‌شود هر کتابی در حوزه خودش ارزیابی شود.

وی معتقد است در کتاب سال کودک و نوجوان باید کلیت کتاب در نظر گرفته شود و جایزه‌ای هم به تصویرگری اختصاص یابد.

حافظی درباره معیارهای داورى آثار می‌گوید: معیارهای انتخاب کتاب‌ها جزومی و دگم نیست که لایتغیر باشد و هر جا که تغییر به اصلاح باشد انجام می‌شود. در حوزه ادبیات داستانی، تطابق متن با ضوابط داستان‌نویسی در حوزه کودک و نوجوان و پیام قابل قبول برای مخاطبان از معیارهای است که مورد توجه قرار می‌گیرد. تدوین معیارها توسط نویسندگان،

کتاب ۲۲ سال

عرفان
تفازرآزادی

باعث می شود که بیشتر آثار ترجمه باشند. در چنین وضعیتی توقع ایجاد امیدیه بیهوده است چون بسترهای آن آماده نیستند، بنابراین ما از اصل خیرالموجودین استفاده کردیم و از بین آثار کتابی را که به کتاب آرمانی نزدیک است، انتخاب می کنیم. معیارهای کتاب خوب، با توجه به مخاطبان آنها تعیین می شود. بنابراین در کتاب کودک و نوجوان باید به ساختار، محتوا، طرح جلد و تصویرگری توجه کرد، نکته مهمی که در بخش کودک و نوجوان به ویژه هنر باید به آن توجه کرد کتاب آفرینی است به معنای مجموعه هنرها و تکنیک هایی که یک کتاب را ایجاد می کند. در عرصه کتاب کودک و نوجوان این خیلی مهم است و یکی از گام های این نامه این است که جایزه به نویسنده تعلق می گیرد در حالی که در این بخش نحوه کتاب آفرینی به شدت تعیین کننده است، بنابراین باید یک بازنگری در این خصوص صورت گیرد.

علیرضا
حافظی

وی ادامه می دهد: سیستم نشر ما معیوب است اما آنچه مهم است اینکه بعد از تولید کتاب، اطلاع رسانی و تبلیغات درباره کتاب با صورت نمی گیرد. یک نوجوان اگر بخواهد در طول سال هفته ای یک یا دو کتاب در عرصه های مختلف مطالعه کند، کتاب های خوب بسیاری داریم اما اطلاع رسانی و تبلیغات در این خصوص انجام نمی شود. ما در کنار کتاب های بازاری، کتاب های خوب و جلدی هم داریم البته در هر کشوری بیشترین شمارگان متعلق به کتابهای بازاری است و در همه جای دنیا درباره کتابهای فرهنگی این اتفاق می افتد، اما غفلت، از پس از تولید کتاب ناشی می شود. اگر مخاطبان نسبت به کتاب ها شناخت کافی داشته باشند به سمت کتاب های بازاری نمی روند. غفلت نهاد مهمی مثل صدایسپاراداریم، توزیع می توان کتاب های را در حوزه کودک و نوجوان معرفی کند اما این کار را انجام نمی دهد.

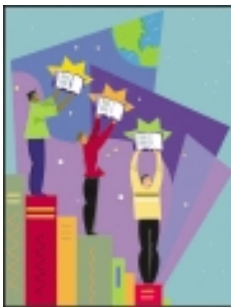

منوچهر
اکبرلو

سیدعلی محمد رفیعی: در بخش دین خیلی عقب هستیم

سیدعلی محمد رفیعی درباره علت انتشار انبوه کتاب های دینی عامه پسند در حوزه کودک و نوجوان می گوید: ناشران دو چهره فرهنگی و اقتصادی دارند. شرکت سکه دوروست که یک روی آن فرهنگ و دیگری اقتصاد است. وقتی شمارگان بیشتر کتابهای ما متناسب با کیفیت آنها باین می آید، طبیعتاً است که ناشران به اقتصاد بیشتر از فرهنگ توجه کنند به طور کلی روز تولید کتاب تا پیش از آن روند سالمی نیست اما بحث کتاب های عامه پسند هم جای خودش را دارد. به نظر من نباید آنها را رد و حذف کرد بلکه باید شکردهای مناسب آنها را یافت و از آنها برای ارتقای کیفی، رشد علمی و جدلیت بیشتر کتاب های خوب بهره گرفت.

رفیعی درباره روند انتخاب کتاب سال می گوید: روند انتخاب کتاب سال مثل روند بسیاری از انتخاب های دیگر است. به طور مثال فیلمی که در اسکار جایزه می گیرد، در مقایسه با آثار همان سال جایزه کسب کرده در واقع جوایز کتاب هم به سطح رقابت و شرایط کتاب های دیگر یک سال برمی گردد که تعیین

صاحب نظران و منتقدان به درستی صورت گرفته و قابل دفاع است و این معیارها همچنان بررسی و اصلاح می شوند.

علیرضا مهدوی: عدم خلاقیت و کتاب های مصروفی

علیرضا مهدوی هم کتاب سال را بر کتاب های کودک و نوجوان مؤثر می داند و می گوید: تعداد کتاب های علمی هر سال افزایش می یابد و این آثار در انتشار تخصصی تر می شوند. متأسفانه به کودک و نوجوان چندان اهمیت داده نمی شود در حالی که توجه به آنها بسیار ضروری و مؤثر است چون شخصیت آنها در حال شکل گیری است. اگر در این بخش گروهی به خرید سال، کودک و نوجوان تقسیم شوند بهتر است.

مهدوی درباره معیارهای داوری می گوید: مهمترین معیارها کاربردی بودن، ارتباط با مسائل روزمره، اطلاعات صحیح و جدید، زبان نگارش، کیفیت کتاب سازی، تصاویر، قطع و راست، برای اینکه در حوزه تألیف همواره مشکل داریم و تعداد آثار تألیفی کم است، امتیاز ویژه ای به کتاب های تألیفی اختصاص داده ایم، در حالی که علاقه بسیاری به انتشار کتاب های ترجمه وجود دارد، چون ناشران حق التالیف پرداخت نمی کنند و بازی به تصویرسازی هم نیست. کشور ما تولیدکننده علم نیست و حوزه ناخواه چون علم مامور می است کتاب های مصروفی هستند. هیچ کدام از نویسندگان خارجی ما در زمینه علمی وارد نمی شوند، کتاب های هم در این زمینه منتشر می شوند، بیشتر گزارشی است و خلافتی در آنها وجود ندارد. حق ناشرانی که به انتشار آثار ترجمه می پردازند، کتاب های خوب و مناسب را انتخاب نمی کنند.

وی درباره داوری آثار می گوید: اگر در خصوص داوری کتاب سال شانه دوتایی بودن وجود داشته باشد، انتظار می رود آثار برگزیده از انتشارات دولتی باشد در حالی که در این چند دوره که در داوری حضور داشته ام، آثار برگزیده از ناشران خصوصی بوده است. گروه داوران بدون هیچ پیش داوری و خط و جریان خاصی آثار را بررسی می کنند و شانه طرفداری جریان خاصی یا دولتی بودن آن متغی است.

مهدوی درباره سطح کیفی کتاب های علمی می گوید: اسامی نسبت به یکی دو سال گذشته تغییر کیفی در حوزه کتاب های علمی دیده می شود اما چشمگیر نیست، آثار بسیاری در خصوص محیط زیست و استفاده از منابع انرژی منتشر شده است. اما همچنان مشکل تألیف کتاب در این حوزه به چشم می خورد.

منوچهر اکبرلو: عدم اطلاع رسانی و تبلیغات

منوچهر اکبرلو می گوید: جایزه کتاب سال مانند هر جایزه دیگری قرار نیست به نویسنده یا هنرمند الگوانه کند، چرا که هنرمند نویسنده بر اساس یک الگوی ارائه شده از سوی دیگری کار نمی کند. از سوی دیگر چون جایزه کتاب سال به نویسنده تعلق می گیرد، نمی آید برای انتشار آن اثر ناشران تأثیر نگذارد. در واقع صنعت نشر مستقل از این جایزه عمل می کند و بر اساس سیاست های خودش کار می کند.

اکبرلو درباره تکنیک بخش کودک و نوجوان می گوید: نباید کتاب های کودک و نوجوان را به لحاظ کمی با هم مقایسه کرد گرچه در حوزه بررسان هم در بعضی موضوعات تعداد کتاب بسیار کم است.

تقسیم بندی بخش کتاب کودک و نوجوان بسیار ضروری و مؤثر است چون معیارهای ارزشیابی آنها با هم فرق دارد. حتی ادبیات و شعر کودک با ادبیات و شعر نوجوان تفاوت دارد و بخش کودکان در بخش نوجوان قربانی می شود. البته چون داوران تخصص دارند این مشکل تا حدودی برطرف می شود اما به هر حال تأثیرگذار است. تعیین بخش کودک و نوجوان به طور جداگانه کار علمی تر و تخصصی تر می کند و می توان آن را گسترش داد.

وی ادامه می دهد: در یک نگاه آرمانی می توان گفت کتاب سال، کتابی است که در آن سال یک امیدیه بوده است. همه داوران در عرصه نشر هم حضور دارند و از سو استفاده از پاره های دولتی آگاهند و حضور ناشرانی که ناشر نیستند

کند کتابی در آن سال جایزه بگیرد یا نه، گاهی در جلسات نهایی اختلاف آزاری که کتاب سال می شوند با آنها که برگزیده نمی شوند یک سر موست.

رفیعی درباره تأثیر کتاب سال می گوید: کتاب سال می تواند سرمشقی برای کتاب های دیگر باشد اما تأثیر آن در صنعت نشر و تألیف به شرایط و وضعیت کلی نشر بستگی دارد. اینکه کتاب سال بتواند بر آثار بعدی تأثیر نگذارد وابسته به عوامل و عناصر دیگری نیز هست.

وی با اشاره به معیارهای داوری و تکنیک بخش کودک و نوجوان می گوید: معیارها با هم متفاوت است و نکته مهم این است که معیارها با واقعیتها متنطبق باشند. به همین خاطر بر گه های بررسی آثار هر ساله تغییر یافته و دقیق تر شده است. تخصصی شدن بخش کودک و نوجوان موجب می شود که کتاب های دقیق تر بررسی شوند و همه آثار صرفاً یک معیار کودک و نوجوان بررسی نشود. در واقع در بخش کتاب کودک و نوجوان می توان تمام رده بندی های دبیری را در گروه های بررسی داشت.

رفیعی درباره کتاب های دین این بخش می گوید: در بخش دین حجم انبوهی از کتاب ها داریم که شاید از نظر حجم بتواند با بخش های دیگر برابری کند. اما هنوز در بخش دین از نظر کیفی خیلی عقب هستیم و مشکلات بسیاری در بخش دین کودک و نوجوان داریم. متلاً اکثر قریب به اتفاق آنها درونی نشده است. بیشتر آنها بدون پژوهش و تحقیق لازم و تنها با استناد به برخی منابع آگاه نامعتبر و به مدد تخیل و تصورات خود به این کار دست می زنند. با متلاً انبوهی ترجمه از متون تاریخی دینی مسیحی داریم که از منابع تحریف شده گرفته شده و تصویرگری آنها به لحاظ آناتومی شخصیت ها هم دارای اشکال است و تصاویری بی ربطی در این آثار دیده می شود.

رفیعی هم معتقد است که در بخش کودک و نوجوان حوزه جدیدی باید برای تصویرگری باز شود و برای تصویر هم جایزانه مستقل اختصاص یابد.

فلاخرضا معصومی مسؤول صفحه کتاب در روزنامه

چام‌جم اولین کسی است که به سوالات ما پیرامون کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در مطبوعات پاسخ می‌دهد.اومی گوید: روزنامه چام‌جم خوشبختانه از آن روزنامه‌هایی است که صفحه کتاب آن به طور جداگانه و مرتب به صورت هفتگی منتشر می‌شود. اما موضوع کتاب سال جمهوری اسلامی ایران و بازتاب‌های خبری و تحلیلی آن طیف‌فشاهای بیشتری را طلب می‌کند که فکر می‌کنیم ما در این روزنامه فعلاً در اختیار نداریم. وی یادآوری می‌کند: «البته بحث اصلی این است که روزنامه‌های ما در شرایط کنونی فضای این کار را ندارند. بحث در حوزه کتاب آن هم کتاب‌هایی که در متمرترین انتخاب ملی یعنی کتاب سال جمهوری اسلامی برگزیده می‌شود به فضاهای گسترده‌تری نیاز دارد که من در حال حاضر آن فضا را حس نمی‌کنم».

معصومی می‌گوید: واقعیت امر آن است که روزنامه‌های کشور در حال حاضر به مقاله‌ای به نام کتاب اصلاح‌ناهی نمی‌دهند و من می‌توانم با جرأت بگویم که اطلاع‌رسانی در حوزه کتاب در مطبوعات ما در حد صفر است. باژ همین مسأله به عوامل به علل متعددی منسکی دارد که یکی از آن علل، عدم حضور افراد متخصص در امور کتاب در صفحات ادبی روزنامه‌هاست. روزنامه‌های ما باید به این امر توجه ویژه کنند. یعنی آه‌های متخصص در بخش‌های مختلف کتاب را به خدمت بگیرند. منظور از بخش‌های مختلف کتاب، حوزه‌های تخصصی در این مقاله است که بازآسفاته در روزنامه‌های ما به حوزه‌ها به صورت مستقل و در هم‌نگاشه می‌شود. یعنی منتقدی که برای کتاب‌های ادبی نقد می‌نویسد، انتظاری رود که برای کتاب‌های مثلاً فلسفی هم نقد نویسد. این به نظرم تقریباً ناممکن است. یعنی نتیجه مطلوبی را در پی نخواهد داشت.

برای مثال جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در حوزه‌های مختلف برنده دارد اما شما فکر می‌کنید چند نفر می‌آیند مثلاً کتاب‌هایی در رابطه با محیط زیست را نقد کنند. طیباً ما منتقدانی صاحب‌نام و حتی مبتدی در این حوزه‌های مختلف نداریم. بنابراین کل کارکرد صفحات ادبی روزنامه‌های ما درباره رویداد مهمی همچون جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران به همین بخش‌های خبری آن هم در مؤسسه برگزار می‌کند. سال کشورمان معطوف می‌شود و ما بعد از این ایام دیگر خبری از کتاب‌های برگزیده در این رویداد دریافت نمی‌کنیم.

پشتیهاد معصومی در این باره تریبیت تیزروهای ویژه و متخصص در حوزه‌های مختلف کتاب برای کار در مطبوعات است. او می‌گوید: همین الان در مطبوعات کشور ما افراد مختلفی به عنوان متخصص و کارشناس در گرنه‌های مختلف هنری کار می‌کنند. مثلاً افرادی به عنوان منتقد صاحب‌نام سینما و یا تئاتر شناخته می‌شوند که کار اینها فقط به همان حوزه تخصصی خودشان معطوف شده است. یعنی آنها زیر و بم کار خودشان را بله هستند و می‌دانند که بچکار دارند می‌کنند ولی در حوزه کتاب از این افراد کمتر سراغ داریم. البته من منکر زحمات تعداد انگشت‌شماری در این حوزه نیستم ولی حرف سر این است که این تعداد باید گسترش یابند چون حوزه‌های مختلف کتاب متعدد است. ما در تمامی زمینه‌ها کتاب داریم. از سیاست گرفته تا پزشکی و کارگری و غیره که تمامی اینها متخصص حوزه خود را طلب می‌کنند. کتاب سال جمهوری اسلامی ایران هم در بسیاری از این زمینه کتاب برگزیده دارد. پس ما نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم یک نفر منتقد کتاب بیاید تمامی این کتاب‌های برگزیده را نقد و بررسی و تحلیل کند چون اصلاً این همه موضوع کار یک نفر نیست.

معصومی می‌گوید: من که در روزنامه چام‌جم صفحه کتاب را اداره می‌کنم، حوروم را کارشناس خبره کتاب نمی‌دانم و بیشتر در حوزه نشر فعالیت می‌کنم چون به نظرم در شرایط فعلی تنها همین کار از عهده افرادی مثل من بر می‌آید. او در ادامه به انجمن خبرنگاران حوزه کتاب اشاره می‌کند و می‌گوید: ابداوردم این انجمن در آینده نزدیک انجم‌بیشتری

مطبوعات همواره به عنوان یکی از ارکان اساسی در بازتاب موضوع جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران عمل می‌کنند. بخصوص صفحات ادبی که به طور اختصاصی به این موضوع می‌پردازند و از زاویه‌های مختلف این اتفاق ادبی را دنبال می‌کنند. البته وضعیت فعلی صفحات ادبی مطبوعات را این روزها خیلی از دست‌اندرکاران امور کتاب مثبت ارزیابی نمی‌کنند. چرا که هنوز خیلی از روزنامه‌ها صفحه مخصوص کتاب ندارند.

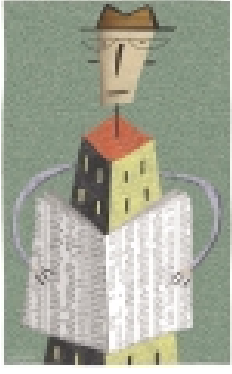
اخبار و تحولات حوزه کتاب را در این روزنامه‌ها همان دیربان سروس ادب و هنر پوشش می‌دهند که در کنار این بخش به بخش‌ها و مسائل دیگری از جمله حوزه‌هایی مثل سینما و تئاتر، نقاشی و هنرهای دیگر نیز می‌پردازند. تنها تعداد انگشت‌شماری از روزنامه‌های کشور صفحه اختصاصی کتاب دارند که از میان آنها تنها روزنامه شرق به‌طور روزانه یک صفحه تمام را به این موضوع اختصاص می‌دهد. برای آگاهی از نظرات دست‌اندرکاران امور کتاب در مطبوعات به سراغ تپی چند از مسؤولان صفحات کتاب در روزنامه‌های کثیرالانتشار رفتیم.

به خاطر کتاب در روزنامه‌ها

به خودبگیرود ما از این طریق بتوانیم به حداقل انتظاراتی خود

در این زمینه برسیم».
از آرزوهای فلاخرضا معصومی تشکیل دوره‌های تخصصی ویژه کتاب برای خبرنگاران این حوزه است که او ابداوردم است یا این اتفاقات چشم‌اندازهای روشنی برای نقد و بررسی و تحلیل کتاب‌های برگزیده در جشنواره انتخاب کتاب سال جمهوری اسلامی در مطبوعات فراهم شود.

پونه ندایی مسؤول صفحه ادب و هنر روزنامه همسنگی دیگر مسؤول ادبی در مطبوعات است که به پرسش‌های ما پاسخ می‌دهد. او می‌گوید: در شرایط فعلی وظیفه مطبوعات در این زمینه بیشتر به انعکاس نظرات مختلف در این زمینه خلاصه می‌شود که ما هم در روزنامه همسنگی سعی کردیم این کار را بکنیم. یعنی از همان روزهای اول که بحث انتخاب کتاب سال جمهوری اسلامی ایران به میان آمد ما شروع به بازتاب این خبرها کردیم. یعنی در وهله اول آمدیم همان نظرات موافق و مخالف را منعکس کردیم. در این زمینه فکر می‌کنم ما در روزنامه همسنگی جزو گروه‌های پیشرو بودیم چون ما هر روز یک صفحه ادب و هنر داریم. برابمان مقدور است که بتوانیم خبرهای روز را منعکس کنیم و بیشتر این نظرخواهی‌ها هم

حالت خبری داشت یعنی خبرگزاری‌های ما آمدند با افراد مختلف در این زمینه گفت‌وگو می‌کردند و ما می‌توانستیم نکات اصلی این گفت‌وگوها را منعکس کنیم.

ندایی در این زمینه خبرگزاری‌های ایستا و مهر را پیشتاز می‌داند و می‌گوید این دو خبرگزاری بیشترین مطالب رایج به انتخاب کتاب سال را بر روی تلکس‌های خود می‌فرستادند که فکر می‌کنم منبع اصلی بیشتر روزنامه‌ها همین خبرگزاری‌ها بودند.

مسؤول صفحه ادب و هنر روزنامه همسنگی در ادامه به بحث گفت‌وگوهای اختصاصی این روزنامه با صاحبانظران پیرامون کتاب سال جمهوری اسلامی ایران اشاره می‌کند و می‌گوید: ما اخیراً در روزنامه همسنگی گفت‌وگوی مفصلی با استاد خرمشاهی داشتیم که ایشان نظرات مفصلی رایج به این مسأله بیان کردند که این گفت‌وگو جندی پیش‌چاپ شد و از هرگونه نطقه‌نظری هم استقبال می‌کنیم. چون در این راستا تا به امروز هم نظرات مثبت درباره انتخاب کتاب سال را داشتیم و هم مواردی که به نوعی به نقد این مسأله می‌پرداخته

پونه ندایی منکس‌العمل مطبوعات درباره کتاب‌های برگزیده کتاب سال را به مرحله نقد از داورى مردم موکول می‌کند و می‌گوید: فکر می‌کنم شباهت نسبت که مطبوعات هر کتابی را به صرف برگزیده شدن در این انتخاب در دسترس کار خود قرار دهند. چرا که باید منتظر بود و دید که مردم از این کتاب‌های انتخاب شده چگونه استقبال می‌کنند.

ندایی معتقد است هیاهو برای یک کتاب آن هم قبل از استقبال مردم امر پسندیده‌ای نیست که مطبوعات به آن دامن بزنند. بعد از صحبت با پونه ندایی به سراغ روزنامه‌های دیگر می‌روم. اکثرآ از جواب دادن به پرسش‌های مربوط به کتاب سال جمهوری اسلامی ایران طفره می‌روند. خیلی‌ها مدعیان مسئول روزنامه را در این زمینه مقصر می‌دانند و برای معین تبلیغی به معرفی خود ندارند و دوست دارند حرف‌هاشان به صورت کلی‌تری بیان شوند آن هم نه از مقنن روزنامه‌ای که در آن کار می‌کنند. بلکه به عنوان کسی که مسائل کتاب در مطبوعات را دنبال می‌کند. فرصتی برای صحبت‌های مفصل‌تر با مسؤولان صفحات کتاب در روزنامه‌های دیگر باقی نمی‌ماند چرا که این گزارش درصداست نمونه کوچکی باشد از آنبوه مسائل پیچیده در این زمینه.

در پایان به سراغ مهدالرحمن مخدایبی می‌روم که چندی پیش صفحه‌های کتاب روزنامه همسنگی را به طور مرتب اداره می‌کرد و گویا فعلاً این کار متوقف شده است. حرف‌های مخدایبی در قلم خودش را هم می‌خوانیم.

چندمطلب است که صفحه کتاب و نشر روزنامه همسنگی تعطیل شده است (حدود سه ماه) و تهاپارخی خبرهای موردی در این انتشار کاتبی را رخدادی جدی در حوزه نشر در صفحه آخر انعکاس می‌یابد. همچنین در صفحات انبیشه و یا یک و توکی خبرهای ویژه‌نامه روزانه ایرانشهر هم به کتاب پرداخته می‌شود. در سال‌های قبل همسنگی به مقاله کتاب سال توجه جدی داشت و حتی نامزدهای دوره‌های پایانی کتاب سال را پیگیری می‌کرد. اما امسال به دلیل آنکه هم این صفحه تعطیل شد و هم اینکه نحوه اطلاع‌رسانی درباره کتاب سال بیش از آنکه صیغه اطلاع‌رسانی باشد، رنگی تبلیغی به خود گرفته است. از چیربان اطلاع‌رسانی این رخداد مهم به دور افتاده است.

با توجه به اینکه در دوره‌های گذشته کتاب سال نیز در جریان چگونگی شکل‌گیری و زیر و درشت کار بودم به گمانم مهمترین معضل کتاب سال داشتن یک سامانه تبلیغاتی درست و مستمر است. این نهاد قابلیت‌های خبرسازی فراوانی دارد. اما چون در بعد اطلاع‌رسانی و تبلیغات نگاه موسمی و فصلی و تاریخ‌مصرف‌گرایه به آن می‌شود. لذا ثرات و برکات خاصی را که از آن انتظار می‌رود به وجود نمی‌آورد.

اگر بپذیریم که دامن‌زدن و زنده و به روز نگه‌داشتن یک رخداد، عامل مهم در تأثیرگذاری آن است. جریان خبری کتاب ساله از چنین رویکردی بی‌بهره است. این در حالی است که این نهاد، دیدرجانه‌ای دائمی دارد و مدام کتاب‌ها در طول سال مورد بررسی و داورى قرار می‌گیرند و هر از چندگاه تعدادی از آنها ایرنده شده و بالا می‌آیند. شاید اگر همین اتفاقات مستمر سالانه‌ای که در روند انتخاب کتاب‌ها رخ می‌دهد به صورت خبر و تحلیل و گزارش انتشار یابند، نتایج و برکات بیشتری را می‌توانستیم به انتظار پیشبینیم.

طیبعی بست که هدف دست‌اندرکاران مراسم کتاب سال ترویج فرهنگ کتابخوانی است. اما شانه تبلیغی این ترویج در تمامی سال‌ها کنگ بوده است. یاد می‌آید که تنها در سال ۱۳۷۸ بود که از دو ماه قبل از مراسم اصلی (۲۰ تا ۲۰همن هر سال) ستادی ویژه این کار تشکیل شد و چون نگاه دست‌اندرکاران آن ستاد و خبرنگارانی که با این ستاد کار می‌کردند، زنده نگه‌داشتن مباحث کتاب سال بود. توانسته‌اند بحث و جدل‌های برکت‌جویی را دامن بزنند. این تجربه مساعفانه نتوانم بگویم اماستل هم شنیده‌ام ستاد خبری این کار تشکیل شده است. تنهاپارخی خبرها و مصاحبه‌های عمده‌اندیشی و شاعده بودم که طیبعی است نمی‌تواند آن تأثیرات مورد نظر را به عبیرانه داشته باشد.